

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
БРИТАНСЬКА РАДА В ЗОВНІШНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СПОЛУЧЕНОГО
КОРОЛІВСТВА**

**Студента 4 курсу
денної форми навчання
Сяркевича Ростислава Олеговича
Науковий керівник:
Доктор історичних наук
Старший науковий співробітник.
Надзвичайний і Повноважний Посланник першого класу.
Цвєтков О.Г**

Київ – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	11
РОЗДІЛ 2: РОЛЬ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	13
2.1 Визначення культурної дипломатії як інструмента м'якої сили у сучасному світі.....	13
2.2 Основні напрями діяльності Британської Ради у міжнародному культурному співробітництві: приклади впливу на міжкультурне розуміння.	26
2.3 Оцінка ефективності культурних проєктів Британської Ради: методологія та критерії успіху.....	32
РОЗДІЛ 3: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ	42
3.1 Пандемія COVID-19 і перехід на цифрові формати культурної дипломатії.	42
3.2 Перспективи розвитку культурної дипломатії в епоху штучного інтелекту та цифрових інновацій	46
3.3 Адаптація до зростання регіональних конфліктів і внутрішньої політичної поляризації.	48
3.4 Вплив змін у політиці після Brexit на стратегії культурного обміну.	51
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	63

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

БР – Британська Рада.

Ск – Сполучене Королівство.

ЄС – Європейський Союз.

ООН – Організація Об'єднаних Націй.

НАТО – Організація Північноатлантичного договору.

СПБО – Спільна політика безпеки і оборони.

BBC – British Broadcasting Corporation (Британська мовна корпорація).

Чівнінг – Стипендіальна програма Chevening.

G20 – Група двадцяти.

ВВП – Валовий внутрішній продукт

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації роль культурної дипломатії значно зростає, оскільки вона стає ефективним інструментом для формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені, зміцнення міждержавних зв'язків та просування національних інтересів. Британська Рада, як одна з провідних установ у сфері культурної дипломатії, відіграє ключову роль у реалізації зовнішньої політики Сполученого Королівства. Її вплив на освітні, культурні та соціальні процеси як у Великій Британії, так і за її межами, підкреслює важливість інноваційних підходів до розвитку міжнародного співробітництва. Особливий інтерес до діяльності Британської Ради обумовлений її здатністю адаптуватися до сучасних викликів, таких як вплив технологій, зростання попиту на міжкультурну комунікацію та необхідність реагувати на геополітичні зміни. Інституція демонструє ефективність у популяризації британської культури, освіти та мови, сприяючи укріпленню позицій Великої Британії у глобалізованому світі.

Актуальність теми також зумовлена необхідністю дослідження ефективності роботи подібних установ у відповідь на нові виклики, такі як Brexit, пандемія COVID-19 та конфлікти, які впливають на світову стабільність. У цьому контексті Британська Рада виступає яскравим прикладом того, як культурна дипломатія може стати ключовим елементом зовнішньополітичної стратегії.

Таким чином, дослідження діяльності Британської Ради у зовнішній політиці Сполученого Королівства дозволяє оцінити значення культурної дипломатії у сучасному світі та перспективи її подальшого розвитку.

Об'єктом бакалаврської роботи є культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики.

Предметом бакалаврської роботи є діяльність Британської Ради у контексті зовнішньої політики Сполученого Королівства та її вплив на міжнародні відносини.

Мета дослідження полягає в аналізі ролі Британської Ради у реалізації зовнішньополітичної стратегії Сполученого Королівства, визначити її вплив на розвиток міжнародного співробітництва, поширення британської культури та мови, а також оцінити ефективність її діяльності у сучасних умовах глобалізації.

У роботі на тему сформульовано такі **завдання**:

1. Розглянути стан наукової розробки проблеми, узагальнити джерельну базу та проаналізувати існуючі теоретичні підходи до вивчення культурної дипломатії.
2. Проаналізувати основні напрями діяльності Британської Ради у міжнародному культурному співробітництві та показати приклади її впливу на міжкультурне розуміння.
3. Визначити сучасні виклики глобалізації, зокрема вплив пандемії COVID-19, регіональних конфліктів і політичної поляризації, на діяльність Британської Ради.
4. Дослідити адаптацію діяльності Британської Ради до змін, пов'язаних із політикою після Brexit, та оцінити її ефективність у нових умовах.
5. Сформулювати висновки на основі результатів проведеного дослідження. Оформити бакалаврську роботу відповідно до методичних вимог і стандартів оформлення. Скласти список використаних джерел, дотримуючись наукових стандартів цитування та вказівок.

Практичне значення проблеми дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення механізмів культурної дипломатії в зовнішньополітичній діяльності інших держав, а також для формування стратегій просування національних інтересів через культурні та освітні проекти. Матеріали дослідження можуть слугувати основою для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності культурних установ у міжнародному контексті. Крім того, висновки дослідження можуть бути корисними для дипломатичних представництв, міжнародних організацій, освітніх установ та аналітичних центрів.

Теоретичне значення проблеми дослідження. Дослідження сприяє поглибленню теоретичного розуміння концепції культурної дипломатії як складової "м'якої сили" у зовнішній політиці. Воно доповнює наукові уявлення про роль та функції міжнародних культурних організацій, таких як Британська Рада, у контексті глобалізації. Висновки дослідження дозволяють краще зрозуміти механізми впливу культурної дипломатії на міжнародні відносини, а також взаємозв'язок між культурними, освітніми та політичними аспектами діяльності.

Структура та обсяг бакалаврської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел а саме 58.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Вивчення розвитку українсько-британських відносин у гуманітарній сфері неможливе без звернення до базового міжнародного документа – Угоди між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво в галузях освіти, науки і культури від 10 лютого 1993 року. Цей документ став першим офіційним актом, який заклав нормативну основу для двосторонньої взаємодії в гуманітарній площині та визначив основні напрями майбутнього партнерства. Саме Угода 1993 року вимагає не формального згадування, а ґрунтовного аналізу як ключове джерело, що відкриває дискурс про еволюцію гуманітарних зв'язків між Україною та Великою Британією.

Подальші наукові інтерпретації цієї теми, однак, не завжди виявляють системну увагу до Угоди як відправної точки. Наприклад, у підручнику К. Балабанова та М. Трофименка *«Дипломатична та консульська служба»* (2012), що формально позиціонується як навчальне видання, питання британсько-українських гуманітарних зв'язків лише побіжно згадуються, без достатньої аналітичної глибини. Водночас у спеціальній статті М. Трофименка *«Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії»* (2017) розкрито еволюцію діяльності Британської Ради з особливою увагою до періоду до 2015 р., що засвідчує глибоке занурення автора в досліджуваний предмет.

Натомість більше уваги до проблеми приділено в роботах А. Грубінка, зокрема в монографії *«Українсько-британські відносини 1991–2004»* (2005), де простежується еволюція двосторонніх контактів, включаючи культурну і наукову компоненти. У спільній статті Грубінка та Буглай (2022) робиться акцент на історичному розвитку стратегічного партнерства, хоча аналіз тексту самої Угоди 1993 року все ще залишається недостатньо глибоким.

Сучасні публікації, такі як стаття О. Машевського про діяльність Британської Ради (2018), матеріали Ю. Ляльки щодо програми «Great» (2019) та дослідження А. Стужука і О. Черевка (2022–2023), демонструють зростаючий інтерес до інструментів культурної дипломатії Великої Британії в умовах нової геополітичної ситуації, зокрема після початку повномасштабної російсько-української війни.

Зовнішня політика Великої Британії ще з післявоєнного періоду базувалась на концепції трьох сфер впливу: Співдружності націй, трансатлантичного партнерства із США та взаємин із Європейським континентом. У цьому контексті культурна дипломатія, зокрема через діяльність Британської Ради, стала гнучким інструментом реалізації м'якої сили, який дозволив адаптувати британське зовнішньополітичне позиціонування до нових умов. Варто зазначити, що Велика Британія історично демонструвала обережність щодо європейської інтеграції, натомість зберігаючи пріоритетність глобальних, постколоніальних та трансатлантичних зв'язків. Це пояснюється як економічними чинниками (наприклад, частка експорту в країни Співдружності), так і культурно-ментальними установками британського суспільства [9, с. 14-16].

Джерела з інтернету відіграють ключову роль у дослідженні діяльності Британської Ради, надаючи широкий спектр інформації, який дозволяє отримати повне уявлення про історичний розвиток цієї організації, її місію, цілі та сучасний стан. Серед таких джерел особливої уваги заслуговують офіційний сайт Британської Ради та новинні платформи, зокрема BBC News Ukraine, які регулярно висвітлюють останні події та ініціативи організації. Ці ресурси є цінними для вивчення змін у стратегіях і напрямках роботи Ради, її реакції на виклики сучасності та адаптації до нових умов у міжнародному контексті. Офіційний сайт надає глибоку інформацію про освітні програми, культурні проєкти та партнерські ініціативи, реалізовані як у Великій Британії, так і за кордоном, що створює цілісну картину діяльності цієї установи.

Матеріали конференцій, серед яких варто відзначити доповіді таких дослідників, як А. Грубінко та М. Трофименко, розкривають конкретні аспекти

функціонування Британської Ради у складних соціальних і політичних умовах. Ці наукові роботи аналізують вплив діяльності організації на зміцнення культурних зв'язків між країнами, а також її роль у періоди криз, коли підтримка міжнародного співробітництва стає особливо важливою. Наприклад, увага до діяльності Ради під час політичних змін в Україні або у відповідь на глобальні виклики, такі як пандемія COVID-19, дає змогу краще зрозуміти, як організація адаптує свої програми до потреб суспільства, зберігаючи при цьому відданість своїм основним цілям – поширенню культури, освіти та взаєморозуміння між народами [25, с. 307].

Юридичні документи є ще одним важливим джерелом інформації, оскільки вони регулюють правові аспекти діяльності Британської Ради в різних країнах. Вона визначає правовий статус Британської Ради, її повноваження та основні напрями діяльності відповідно до міжнародних стандартів. Завдяки угоді що укладена 1993 р. Рада має змогу реалізовувати свою місію, спрямовану на розвиток культурної дипломатії, просування англійської мови та підтримку освітніх ініціатив. Важливо зазначити, що ця угода є не лише інструментом регулювання діяльності, але й символом довгострокового партнерства між Україною та Великою Британією, яке зміцнюється завдяки спільним цінностям і прагненню до співпраці [1, с. 265].

Таким чином, сукупність різних джерел, таких як інтернет-ресурси, матеріали конференцій і юридичні документи, дозволяє глибше зрозуміти роль і значення Британської Ради у світовому та регіональному контексті. Ця багатогранна діяльність стає важливим внеском у розвиток міжкультурних зв'язків, розширення освітніх можливостей та формування довіри між народами, що має особливе значення в умовах сучасних глобальних викликів.

Експертні оцінки, серед яких варто відзначити роботу Пік С. про Brexit [46]. Важливим напрямом у дослідженні є вивчення історії та розвитку британської зовнішньої політики, що охоплює різноманітні аспекти її реалізації. Серед таких аспектів – відносини Великої Британії з Україною, її роль у європейській інтеграції [24]., вплив на глобалізаційні процеси та нові виклики,

що виникли після Brexit. Роботи таких авторів, як А. Грубінко, К. Балабанов, О. Орлик [21]., І. Шевченко, є особливо корисними для розуміння історичних передумов, сучасного стану та перспектив розвитку українсько-британських відносин. Їхній аналіз дозволяє виявити не лише ключові тенденції, але й специфічні особливості британської зовнішньої політики в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Дослідження культурної дипломатії та впливу Британської Ради. Цей напрямок охоплює дослідження, які зосереджуються на культурних, освітніх та наукових ініціативах Британської Ради, її ролі у зміцненні міжнародних відносин та використанні «м'якої сили» у зовнішній політиці. Зокрема, роботи таких авторів, як Трофименко, Шуляк, аналізують діяльність Британської Ради в Україні, її вплив на культурні зв'язки, освіту та політичну ситуацію [27,33].

Аналітичні та інституційні роботи. В цій групі містяться роботи, що розглядають економічні фактори, міжнародні відносини, а також роль недержавних організацій, таких як Британська Рада, в контексті розвитку глобальної політики та економіки. Наприклад, Бураковський та Брусиловська аналізують іноземні недержавні фонди в Україні та загальний вплив глобальних інституцій [6,7].

Проведене дослідження демонструє, що Британська Рада є ключовим інструментом м'якої сили Великої Британії, сприяючи культурним, освітнім і науковим зв'язкам. Основні напрями діяльності Ради в Україні включають підтримку освітніх програм, розвиток культурного діалогу та реалізацію соціальних проектів. Глобальні зміни, такі як Brexit, спричинили переорієнтацію діяльності Ради з європейських проектів на співпрацю з країнами Східної Європи, включаючи Україну.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Методи дослідження є способом, за допомогою якого науковці отримують, аналізують і оцінюють факти та явища. Вони визначають, як саме буде здійснюватися процес збору даних, їх обробка та інтерпретація. Емпіричні методи, як-от спостереження, експеримент або опитування, дозволяють отримати конкретні дані безпосередньо з реальності. Вони є основою для вивчення конкретних випадків, явищ чи процесів, даючи змогу дослідити їх на практиці. Теоретичні методи, з іншого боку, орієнтовані на аналіз і осмислення зібраних фактів, що допомагає створювати узагальнення або робити висновки на основі вже наявних даних. Ці методи включають дедукцію, індукцію, порівняння та інші прийоми, які дозволяють будувати теоретичні моделі або робити прогнози.

Крім того, методи дослідження можуть бути кількісними та якісними. Кількісні методи передбачають використання числових даних і статистичних технік для аналізу і виявлення закономірностей. Вони допомагають науковцям отримати загальні висновки на основі обробки великої кількості числової інформації. Якісні методи, навпаки, зосереджуються на глибокому вивченні конкретних аспектів явищ чи процесів. Ці методи дозволяють дослідникам отримати детальну інформацію про контекст, мотивації або переживання людей, що не завжди можна виміряти кількісно. Якісні методи включають в себе такі підходи, як інтерв'ю, фокус-групи, аналіз контенту, що дозволяє отримати не тільки факти, але й глибше розуміння соціальних чи культурних процесів [1, с. 30].

Окрім основних методів, існують і інші техніки, як-от методи моделювання, які дозволяють створювати уявні моделі для вивчення складних систем чи явищ. Це можуть бути як математичні моделі, так і комп'ютерні симуляції, що допомагають досліджувати різноманітні сценарії розвитку подій. Історичний метод використовується для вивчення змін у часі, дозволяючи досліджувати етапи розвитку явищ, а також причинно-наслідкові зв'язки між

подіями. Методи контент-аналізу допомагають вивчати зміст текстів, медіа або інших комунікаційних матеріалів для виявлення основних тем і тенденцій.

Важливою особливістю сучасних досліджень є комбінування різних методів. Це дозволяє отримати більш комплексну картину досліджуваного явища, використовуючи переваги різних підходів. Наприклад, у соціальних науках можуть поєднуватися як кількісні методи для збору статистичних даних, так і якісні методи для глибокого аналізу інтерпретації цих даних у контексті поведінки людей чи соціальних процесів. Такий підхід забезпечує більш точний і багатогранний аналіз досліджуваних тем [20, с. 118].

Застосування зазначених методів є релевантним і до дослідження діяльності Британської Ради як інструменту публічної дипломатії. Зокрема, історичний метод дозволяє простежити етапи становлення та трансформації діяльності БР в Україні у контексті міжнародних відносин і культурної політики Великої Британії. Контент-аналіз застосовується для вивчення змісту офіційних звітів, пресрелізів, програмних документів та публікацій БР, що дає змогу виявити основні наративи, теми і пріоритети її гуманітарної діяльності. Крім того, порівняльний метод використовується для аналізу підходів Британської Ради до культурної дипломатії у різних країнах, з метою виявлення специфіки українського кейсу. Комбінація кількісних та якісних методів дає змогу не лише оцінити масштаби і форми взаємодії (наприклад, за кількістю реалізованих програм чи охопленням аудиторії), а й проаналізувати зміст і вплив цих ініціатив на суспільний та політичний контекст.

РОЗДІЛ 2: РОЛЬ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1 Визначення культурної дипломатії як інструмента м'якої сили у сучасному світі.

Публічна дипломатія Великої Британії є однією з найпотужніших і найрозвиненіших у світі. Завдяки ретельно продуманій і ефективній структурі її інструменти досягають значного міжнародного впливу, формуючи позитивний імідж держави на глобальній арені. Одним із основних елементів британської публічної дипломатії є Всесвітня служба BBC, яка має величезний вплив на формування уявлення про Великої Британію у світі завдяки своїй популярності та авторитету серед слухачів і глядачів. Завдяки широкому спектру мов і програм, BBC сприяє поширенню британських цінностей і культурних особливостей, тим самим зміцнюючи дипломатичні зв'язки країни з іншими державами.

Ще одним важливим елементом британської публічної дипломатії є стипендіальна програма Чівнінг, яка надає можливість талановитим іноземним студентам здобувати освіту в провідних університетах Великої Британії. Щороку на участь у програмі подають заявки близько 70 000 кандидатів з понад 160 країн і територій, проте лише приблизно 2% з них отримують стипендію. У 2023–2024 навчальному році було надано 1 440 стипендій, із яких 1 383 фінансувалися за рахунок офіційної допомоги розвитку (ODA). Програма має на меті не лише підтримку академічного розвитку, але й формування лідерських якостей у майбутніх фахівців з різних сфер — від політики і права до економіки та суспільних наук. Завдяки широкому колу дисциплін і високому рівню викладання, стипендіати отримують унікальний досвід, що допомагає їм розвиватися як глобально мислячі особистості. Водночас, Чівнінг створює довготривалі зв'язки між Великою Британією та іншими країнами, сприяючи міжкультурному діалогу та обміну знаннями. Через участь у програмі встановлюються міцні особисті й професійні контакти з впливовими особами,

які згодом займають ключові посади у своїх державах і відіграють значну роль у міжнародних відносинах, політичних та економічних процесах. На сьогодні мережа випускників Чівнінг налічує понад 60 000 осіб у всьому світі, зокрема 19 українців отримали стипендії у 2021–2022 навчальному році. Це дає Британії можливість формувати сприятливе середовище для реалізації своїх зовнішньополітичних інтересів, підтримуючи лояльність та довіру серед майбутніх політичних еліт світу. Таким чином, програма є потужним інструментом дипломатії, спрямованим на формування лояльності та підтримки серед майбутніх політичних еліт світу [55].

Не менш важливим є і діяльність Британської Ради, організації, яка активно працює в галузі культурної дипломатії та міжнародного співробітництва. Британська Рада зосереджена на розвитку культурних зв'язків між Великою Британією та іншими країнами, що дозволяє формувати позитивний імідж британської культури, освіти та науки. Організація сприяє розвитку різноманітних культурних програм, виставок, лекцій та проектів, що збагачують міжнародний досвід та взаєморозуміння. Однією з особливостей Британської Ради є її формальна незалежність від уряду Великої Британії, однак, її діяльність тісно переплітається з національними інтересами країни. Завдяки своїй діяльності вона значно сприяє зміцненню публічної дипломатії Великої Британії, створюючи на міжнародній арені образ Великої Британії як країни, що прагне до відкритості, інноваційності та співпраці.

Загалом, публічна дипломатія Великої Британії є багатогранною та ефективною, спираючись на широкий спектр інструментів, які дозволяють країні зміцнювати свої позиції на міжнародній арені, сприяти розвитку міжкультурного діалогу та підтримувати важливі дипломатичні зв'язки з іншими державами.

Британська Рада представляє собою багатофункціональну організацію, яка одночасно діє як публічна корпорація, благодійна установа та виконавчий орган, офіційно зареєстрований в Англії, Уельсі й Шотландії. Попри те, що організація отримує державну фінансову підтримку, її діяльність залишається повністю автономною від уряду Великої Британії і не здійснюється від імені монарха.

Фінансування БР базується на різноманітних джерелах. Основна частина доходів, понад дві третини, забезпечується за рахунок викладання англійської мови, організації міжнародних іспитів, а також співпраці з партнерами та виконання контрактів. Решту коштів організація отримує у вигляді державного гранту на підтримку своєї діяльності. За формування стратегії, управління та загальний контроль роботи установи відповідає виконавча Рада [31, с. 94].

Форін Офіс виступає державним спонсором діяльності Британської Ради, Державний секретар (міністр) закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку звітує перед парламентом щодо формування політики, реалізації діяльності та забезпечення міжнародного представництва. Заснована в 1934 році як Британський комітет із міжнародних відносин, Британська Рада стала першою у світі організацією, спрямованою на розвиток культурних зв'язків. Вже у 1938 році вона почала відкривати свої представництва за кордоном.

На початку 1930-х років світ опинився перед серйозними викликами, пов'язаними з масштабною нестабільністю, що охопила практично всі аспекти життя. Глобальна економічна криза, яка стала ключовим чинником дестабілізації, мала значний вплив на міжнародну економіку, підірвавши позиції Великої Британії як одного з провідних світових лідерів. Ця криза болісно позначилася на рівні життя населення, призвела до різкого зростання безробіття та помітного скорочення обсягів міжнародної торгівлі, що послабило економічні зв'язки між державами та загострило соціальні проблеми. Водночас у Європі почали швидко поширюватися радикальні ідеології, які з часом стали основою для масштабних політичних і суспільних змін. У 1930-х роках відносини між СРСР і нацистською Німеччиною були складними. До 1939 року вони не були союзниками, а навпаки - ідеологічними противниками. Однак все змінилося 23 серпня 1939 року, коли був підписаний пакт Молотова-Ріббентропа (договір про ненапад між Німеччиною та СРСР), який містив таємні протоколи про розподіл сфер впливу в Східній Європі. Саме після підписання цього пакту СРСР і нацистська Німеччина стали фактично союзниками, що дозволило Німеччині почати Другу світову війну нападом на Польщу 1 вересня 1939 року, а СРСР -

увійти на територію Польщі 17 вересня 1939 року. Цей період союзницьких відносин тривав до 22 червня 1941 року, коли Німеччина напала на СРСР (операція "Барбаросса"), що призвело до різкої зміни союзницьких відносин і вступу СРСР у війну на боці антигітлерівської коаліції [2, с. 120].

У контексті глобальних змін і зростаючих міжнародних викликів уряд Великої Британії, зважаючи на необхідність зміцнення своїх позицій на світовій арені, ухвалив важливе рішення щодо створення організації, здатної ефективно працювати над покращенням іміджу країни за кордоном та підтримкою її культурного впливу. Так, на тлі великої кількості міжнародних криз та геополітичних трансформацій, була заснована Британська Рада, яка стала невід'ємною частиною британської публічної дипломатії та культурної стратегії. Основною метою її діяльності стало сприяння розвитку мирного взаєморозуміння, підтримки дружніх відносин та побудови культурних мостів між народами, що в умовах глобалізації та культурних конфліктів набувало особливої важливості.

Згідно з річним звітом організації за 1940–1941 роки, Британська Рада отримала чітке завдання: популяризувати філософію, стиль життя та основні цінності британського народу, формуючи тим самим позитивне ставлення до Великої Британії та її зовнішньої політики. Вона прагнула забезпечити, щоб незалежно від змін у внутрішній політичній ситуації чи політичних сил, які впроваджували зовнішньополітичні ініціативи, світова спільнота сприймала країну через призму її культурних досягнень та демократичних принципів.

У 1940 році, через декілька років після заснування, Британська Рада отримала Королівську хартію — офіційний документ, який був наданий монархом і став важливим етапом у її розвитку. Це стало юридичним підкріпленням її основної місії — поширювати знання про Велику Британію, сприяти популяризації англійської мови за кордоном і зміцнювати культурні зв'язки між Великою Британією та іншими державами. Королівська хартія зафіксувала важливу роль Британської Ради в реалізації культурної дипломатії країни, що дозволило їй стати важливим гравцем на міжнародній арені. З того

часу її діяльність охоплює широкий спектр культурних ініціатив, програм та освітніх проєктів, які створюють можливості для міжнародного діалогу та співпраці, сприяючи розвитку творчих та академічних зв'язків між різними культурами [25, с. 307].

Ця місія, закладена в самому фундаменті діяльності Британської Ради, залишилася актуальною й до сьогодні. Британська Рада активно працює над зміцненням взаєморозуміння між народами, сприяє обміну ідеями та культурними надбаннями, організовує культурні заходи, виставки, наукові форуми та освітні проєкти. Все це робить значний внесок у міжнародне співробітництво та підвищує культурний статус Великої Британії на світовій арені.

У 2017 році Британська Рада відзначила знаменну подію — 25-річчя своєї активної діяльності в Україні, яке стало важливим етапом у розвитку культурних, освітніх та суспільних зв'язків між двома державами. За цей період організація не лише активно сприяла поглибленню взаєморозуміння між народами, але й стала важливим чинником у підтримці та розвитку ключових сфер українського суспільства. Її ініціативи охоплюють широкий спектр напрямків, кожен з яких має значний вплив на різні аспекти життя в Україні. Серед них особливе місце займає розвиток мистецтва, популяризація англійської мови як важливого інструменту міжнародної комунікації, підтримка освітніх реформ, а також сприяння суспільним трансформаціям, що є основою для побудови демократичного і прозорого суспільства.

Особливо важливим напрямком діяльності Британської Ради є підтримка розвитку освіти в Україні. Завдяки широкому спектру освітніх ініціатив, програми Британської Ради допомагають українським студентам, вченим та професіоналам здобувати не лише необхідні знання, але й навички, які відповідають сучасним вимогам глобалізованого світу. Зокрема, організація активно підтримує вивчення англійської мови, що є важливим інструментом для забезпечення міжнародної комунікації та інтеграції в глобальні процеси [20, с. 83].

Ще однією важливою складовою діяльності Британської Ради є проведення міжнародних іспитів, таких як IELTS, що дозволяють здобувати британські кваліфікації, котрі є визнаними в усьому світі. Це відкриває українським громадянам нові можливості для кар'єрного росту, освіти та професійної реалізації на міжнародному рівні. Отримання британських кваліфікацій сприяє інтеграції України в міжнародну освітню та професійну спільноту, що має важливе значення для її подальшого розвитку.

Таким чином, діяльність Британської Ради є важливим внеском у зміцнення культурних, освітніх і соціальних зв'язків. Вона не лише допомагає підвищувати рівень освіти та кваліфікації українців, але й активно сприяє культурному обміну, підтримує розвиток демократичних процесів та допомагає Україні інтегруватися у світову спільноту. Завдяки своїм багатогранним ініціативам, Британська Рада зміцнює взаємовідносини між Україною та Великою Британією, роблячи значний внесок у розвиток сучасного українського суспільства [12, с. 208].

У 2016 році понад 110 тисяч осіб взяли участь у програмах та заходах, організованих Британською Радою, в той час як понад 2,8 мільйона людей скористалися її цифровими ресурсами, зокрема для вивчення англійської мови. Крім того, понад 5 мільйонів громадян взаємодіяли з публікаціями та радіо- і телевізійними програмами, що їх виробляла Британська Рада.

Британська Рада тісно взаємодіє з Міністерством освіти і науки України у сфері навчання англійської мови, проводячи систематичні тренінги для викладачів на національному рівні. Щорічно вона проводить курси для 37 тисяч педагогів і цього року підтримала Рік англійської мови в Україні, залучивши понад 2,1 мільйона українців до цієї ініціативи. Протягом року через Київську школу Британської Ради проходить близько 3 тисяч учнів, а організація проводить більше 13 тисяч тестів і іспитів [5, с. 112].

У політологічних енциклопедіях «м'яка сила» характеризується як можливість країни впливати на уподобання та поведінку різних міжнародних

акторів (як-от держави, компанії, громади, суспільство тощо) через приваблення або переконання, а не за допомогою примусу.

У сучасному глобалізованому світі, де конкуренція між державами виходить за межі військової та економічної сфер, культурна дипломатія набуває значення ефективного інструмента «м'якої сили». Як зазначає О. Брусиловська, в умовах реконфігурації світоустрою та посилення геополітичної нестабільності, дедалі важливішою стає здатність держави не лише демонструвати силу, а й формувати привабливий образ через культурні цінності, ідеї та гуманітарну взаємодію [6, с. 16].

У цьому контексті діяльність Британської Ради є прикладом стратегічного застосування культурної дипломатії Сполученим Королівством. Завдяки гнучкій адаптації до глобальних викликів та змін у міжнародному середовищі, Британська Рада стає не лише посередником культурного обміну, а й носієм ключових наративів, які формують сприятливу зовнішньополітичну атмосферу для Великої Британії. Згідно з концепцією «гібридного впливу», яку аналізує Брусиловська у випадку США, культурна дипломатія все більше поєднується з інформаційною, освітньою та навіть економічною присутністю, створюючи багатовекторну мережу впливу [6, с. 16].

Враження про країну мають реальні наслідки: чим більш позитивно сприймається країна, тим вище ймовірність того, що люди захочуть її відвідати, здобувати освіту чи вести бізнес. Країна, яка здобула довіру та повагу, і до думки якої прислухаються інші, зміцнює свій міжнародний вплив. Міжнародні зв'язки, що базуються на позитивному досвіді співпраці в бізнесі, освіті та житті в країні, значно покращують її імідж, збуджують інтерес та довіру, що сприяє подальшому залученню.

ВБ широко визнана лідером у сфері «м'якої сили». Культура й наука, що виражаються через мистецтво, провідні університети, спортивні установи та такі фундаментальні цінності, як права та свободи у сфері громадського й політичного життя, стають ключовим чинником посилення її впливу на міжнародній сцені [10, с. 297].

Дослідження політики Великої Британії у сфері «м'якої сили» дозволяє визначити її характерні риси, зокрема:

- орієнтація на використання наявних переваг та максимальне застосування існуючих інструментів і механізмів;
- часткове передавання функцій недержавним акторам, які займаються поширенням «м'якої сили» та прагнуть відмежуватися від держави в певних сферах;
- розгляд «м'якої сили» як стратегії, а не тактики, з акцентом на довгострокову та послідовну реалізацію комплексних заходів замість короткострокових проектів і програм;
- використання «м'якої сили» для покращення безпеки та добробуту громадян Великої Британії;
- прагнення використовувати «м'яку силу» для часткового відокремлення від впливу США та ЄС, формуючи унікальний національний імідж Великої Британії [18, с. 135].

Варто підкреслити, що державна політика спрямована на вдосконалення взаємодії між структурами, які відповідають за реалізацію концепції «м'якої сили». Основним завданням є зниження витрат на реалізацію цієї політики, уникнення дублювання функцій і створення єдиного, впізнаваного образу Великої Британії на міжнародній арені. Важливо підкреслити, що як урядові, так і неурядові інститути Британії орієнтуються на економічні вигоди від реалізації проектів, що дозволяє забезпечити фінансування через залучення позабюджетних коштів. Втім, визначити точні результати та вплив «м'якої сили», особливо в аспекті економічних переваг, надзвичайно важко, що створює труднощі у підтвердженні дієвості впроваджених заходів.

Ініціативи, які не приносять очевидних економічних переваг, часто піддаються значно жорсткішій критиці з боку опозиційних сил, ЗМІ та громадськості.

У відповідь на сучасні виклики, Британська Рада реалізує низку ініціатив, спрямованих на підтримку та розвиток культурного та освітнього середовища України. Наприклад, програма «Creative Spark» сприяє розвитку підприємницьких навичок та креативної економіки у вищій освіті, залучаючи університети та інституції з України та Великої Британії до спільних проєктів [47].

Крім того, програма «UK-Ukraine School Partnerships» спрямована на зміцнення міжкультурного розуміння та покращення мовних навичок серед учнів та вчителів обох країн. Ця ініціатива сприяє встановленню партнерських відносин між школами Великої Британії та України, що дозволяє обмінюватися досвідом та культурними цінностями.

У сфері культури, «UK/Ukraine Season of Culture» надає платформу для українських митців, фокусуючись на змінених потребах та пріоритетах українського культурного сектору. Програма включає резиденції, обговорення, форуми, фільми, музику, літературу та інші форми мистецтва, сприяючи культурному обміну та співпраці між обома країнами [52].

Згідно зі Статтею 14 зазначеної Угоди, Британська Рада була визначена головним агентом Уряду Великої Британії з виконання її положень, що формалізувало її діяльність як інструмента державної культурної дипломатії. Це надало їй мандат на реалізацію численних ініціатив, спрямованих на розвиток міжкультурного діалогу, обмін знаннями, підтримку освітніх програм та поширення англійської мови.

У подальшому Британська Рада в Україні активно розвивала напрями співпраці в освітньому секторі, зокрема в межах реалізації Статей 1–4 Угоди, зосереджуючи зусилля на підтримці вивчення англійської мови, створенні сучасних методичних ресурсів, наданні стипендій і організації академічного обміну. Так, завдяки програмі *IELTS Partnership* та ініціативам, як-от *Teaching for Success*, українські вчителі англійської мали змогу підвищити кваліфікацію відповідно до сучасних європейських стандартів [28].

У 2020-2021 роках Великої Британія переживала період серйозних політичних змін, зокрема вихід з Європейського Союзу, що створювало значні виклики для її зовнішньої політики та глобальної позиції. Незважаючи на політичну турбулентність і наслідки Brexit, Великої Британія змогла зберегти високе місце в глобальному індексі «м'якої сили», посівши друге місце у 2020 році. Цей успіх багато в чому був зумовлений ефективною діяльністю Британської Ради, яка стала одним із головних інструментів культурної дипломатії країни в ці складні часи. Її роль у просуванні британських цінностей через культуру, освіту та інновації набувала особливої ваги, оскільки саме ці аспекти стали визначальними для підтримки іміджу Великої Британії на міжнародній арені.

Одним із важливих аспектів, чому 2020-2021 роки стали ключовими для дослідження впливу Британської Ради, є зміна умов глобальної дипломатії, викликана пандемією COVID-19. З огляду на обмеження та закриття кордонів, традиційні форми культурної дипломатії зазнали змін, і Британська Рада змушена була адаптувати свої програми до цифрових платформ. Це дало можливість продовжувати культурну взаємодію, зберігаючи високий рівень міжнародної популярності і впливу, а також розширити охоплення аудиторії за межами Європейського Союзу. Таким чином, саме в цей період цифрові та освітні ініціативи стали важливою частиною британської стратегії м'якої сили.

Незважаючи на ці складнощі, країна продовжує підтримувати свою міжнародну «м'яку силу», завдяки сильним інституціям та успішним міжнародним проектам. Одним із позитивних моментів є рекордний приплив іноземних інвестицій у фінансово-технологічні компанії, такі як Revolut, Transferwise та Deliveroo, які активно працюють у умовах глобальної конкуренції і демонструють високий рівень інноваційності та технологічного розвитку. Це підкреслює здатність Великої Британії підтримувати економічну привабливість для міжнародних інвесторів, незважаючи на політичні та економічні виклики.

Завдяки членству в міжнародних організаціях, таких як Рада Безпеки ООН, Співдружність націй і НАТО, Великої Британія зберігає важливу роль у глобальному управлінні та безпеці [11, с. 25].

Основна «м'яка сила» Великої Британії зосереджена в галузях «культури» та «освіти». Британська культура, включаючи мистецтво, кіно, музику та спорт, продовжує користуватися великим попитом у світі – від популярності Еда Ширана до культового статусу Гаррі Поттера та глобальної слави Прем'єр-ліги, культурна спадщина Великої Британії продовжує вражати. Туризм процвітає завдяки безлічі музеїв, галерей та театрів. Крім того, країна має кілька найкращих університетів, які відіграють важливу роль у розвитку інновацій на міжнародній арені.

Попри початкові занепокоєння через Brexit, британські університети залишаються на другому місці у світі за кількістю іноземних студентів.

У 2021 році уряд Великої Британії визначив нову ціль — сприяти глобальній присутності країни. Зокрема, доповідь «Глобальна Британія: перевага «м'якої сили» Великої Британії», підготовлена Алістером Макдональдом, старшим політичним радником, наголошує на важливості культурної дипломатії, освіти та інновацій для підтримки сильної позиції Великої Британії в глобальному контексті. Макдональд підкреслює, що попри існуючі успіхи, є важливі напрямки, в яких необхідно посилити зусилля для збереження й розширення потенціалу «м'якої сили» [13, с. 249].

Автор наголошує, що для досягнення успіху в реалізації амбітних планів, викладених у «Інтегрованому огляді», Великої Британії потрібно більш точно враховувати інтереси, потреби та очікування тих людей, з якими вона має намір встановити взаємодію на міжнародній арені [13, с. 249].

Данні роки є важливими для розгляду ролі Британської Ради, оскільки вони стали періодом адаптації до нових реалій, коли традиційні інструменти культурної дипломатії потребували значних змін і переосмислення. У цьому контексті, незважаючи на важливі аспекти «м'якої сили», багато уваги варто

приділяти саме здатності Британської Ради ефективно реалізовувати культурні ініціативи в умовах змінного глобального середовища [43].

Отже, оцінки, викладені в Інтегрованому огляді, підкреслюють високий статус Великої Британії як супердержави з сильною «м'якою силою». Країни по всьому світу зацікавлені у співпраці з Великою Британією в таких сферах, як торгівля, культура, освіта та науковий обмін. Сполучене Королівство сприймається як «сила добра на глобальній арені», надійний і цінний партнер у вирішенні важливих світових проблем. Подальший розвиток Великої Британії визначатиметься її здатністю зберегти лідерство в G20, залишаючись найбільш привабливою нацією серед рівних.

Проаналізувавши Глобальний індекс «м'якої сили» від Brand Finance — щорічне дослідження, яке оцінює сприйняття національних брендів на основі опитувань понад 100 000 респондентів з усього світу і охоплює 120 країн, ми отримали інформацію про позиції Великої Британії в цьому рейтингу за 2022 рік [43].

У 2022 році Велика Британія обігнала Німеччину, яка була лідером у попередньому році. Сполучене Королівство значно пододало труднощі, спричинені Brexit і пандемією COVID-19. Зараз його позиція в Глобальному індексі м'якої сили становить 64,9, що на 7,0 більше, ніж у 2021 році (57,9), що дозволило країні піднятися з 3-го на 2-ге місце.

На думку Девіда Хея, голови та генерального директора аналітичної компанії Brand Finance, одним із ключових чинників покращення міжнародного іміджу Великої Британії стало поступове зниження рівня політичної турбулентності після виходу з Європейського Союзу (Brexit). У своїй офіційній заяві він підкреслив: «Хоча довгострокові наслідки Brexit ще не проявилися, негайним результатом стало досягнення певної ясності та стабільності в політичній та економічній ситуації після років конфліктів і невизначеності» [13, с. 250]. Після кількох років глибокої політичної поляризації, кількох змін урядів і напружених перемовин із ЄС, країна нарешті отримала чіткі рамки зовнішньої

та внутрішньої політики, що позитивно позначилося на її глобальному сприйнятті.

Це відображено в оновленому Індексі національного бренду Brand Finance Nation Brands, у якому Велика Британія піднялася з 9-го на 4-те місце в категорії «управління». Під «управлінням» розуміється сукупність таких характеристик, як політична стабільність, ефективність уряду, рівень демократії, дотримання верховенства права та надійність державних інституцій. Поліпшення цих показників після періоду затяжної невизначеності й урядових криз (зокрема зміни прем'єр-міністрів від Терези Мей до Бориса Джонсона, а згодом — до Ріші Сунака) дало змогу відновити довіру інвесторів, міжнародних партнерів і громадянського суспільства.

Таким чином, за словами Девіда Хея, підвищення рейтингу Великої Британії в міжнародних оцінках є наслідком не стільки завершення самого процесу Brexit, скільки зміцнення інституцій та управлінських структур, які адаптувалися до нової геополітичної реальності. Це свідчить про здатність британської системи урядування до швидкого реагування, стабілізації ситуації та збереження глобальної привабливості країни як партнера, інвестора й політичного гравця [13, с. 246].

Інші індекси також демонструють позитивні зміни в категоріях «Знайомство» та «Відповідь на COVID-19», що стало результатом внеску країни в створення вакцини Oxford-AstraZeneca та успішної програми вакцинації, реалізованої урядом.

У сучасному глобалізованому світі культурна дипломатія перетворюється на ефективний засіб впливу на міжнародну арену. За спостереженнями А. В. Майстренка, культурна дипломатія еволюціонувала від другорядного інструменту підтримки політики до самостійного елемента м'якої сили, що формує імідж держави, сприяє довірі, співпраці та стабільності у світі [17, с. 365]. Її значення зростає на тлі загострення геополітичної конкуренції, регіональних конфліктів та інформаційних війн.

Зокрема, Велика Британія є одним із лідерів у застосуванні культурної дипломатії як стратегії зовнішньополітичного впливу. Британська Рада виступає ключовим виконавчим органом реалізації культурної дипломатії, об'єднуючи у своїй діяльності освітні, мистецькі, лінгвістичні та інституційні програми, що презентують національні цінності, мову, культуру та суспільні ідеали Сполученого Королівства. Як зазначає дослідниця, особливістю британського підходу є інноваційність – активне впровадження цифрових інструментів, колаборацій з молодіжними ініціативами, залучення креативних індустрій до реалізації дипломатичних завдань [27, с. 124].

Дослідження «м'якої сили» Великої Британії показало, що 2020-ті роки стали складним і важким періодом для країни, зокрема через низку безпекових проблем, таких як зростаюча загроза з боку агресивно налаштованої Росії. Експерти вважають, що хоча цей період стане серйозним випробуванням для британської політики, британська «м'яка сила» залишається потужним ресурсом, який можна ефективно використовувати для посилення впливу Великої Британії на міжнародній арені.

2.2 Основні напрями діяльності Британської Ради у міжнародному культурному співробітництві: приклади впливу на міжкультурне розуміння.

Британська Рада, заснована у 1934 р., функціонує як стратегічний інструмент реалізації м'якої сили Великої Британії, поєднуючи культурну експансію з геополітичними інтересами. Вона не є структурним підрозділом уряду, однак отримує значне фінансування з бюджету Форін офісу, зберігаючи при цьому автономію в прийнятті рішень. Такий статус дозволяє їй балансувати між культурною місією і політичними завданнями [4].

Британська Рада є одним із ключових інститутів, що активно сприяє розвитку міжнародного культурного співробітництва, виконуючи роль посередника між різними культурами та забезпечуючи платформу для культурного діалогу. Її діяльність зосереджена на кількох важливих напрямках, що дозволяють зміцнювати міжкультурне розуміння та розвивати глобальні зв'язки через мистецтво, освіту та науку (див. Табл. 2.1).

Основним напрямком є освітні програми, які дозволяють студентам і професіоналам з усього світу здобувати знання у британських університетах та навчальних закладах. Програми стипендій, такі як *Chevening*, пропонують можливості для обміну студентами та молодими фахівцями, що сприяє не лише академічному розвитку, а й взаємопорозумінню між культурами. У цьому контексті Британська Рада має важливу роль у формуванні мережі культурних послів, які після завершення навчання повертаються до своїх країн з новими ідеями та концепціями, що сприяє розвитку діалогу між народами.

Британська Рада активно підтримує культурні обміни, зокрема через організацію міжнародних виставок, фестивалів та театральних постановок. Одним із таких прикладів є проект *Shakespeare Lives*, що демонструє важливість британської культури через твори Шекспіра. Цей проект не лише знайомить іноземну аудиторію з класичною британською літературною спадщиною, але й відкриває можливості для порівняння різних культурних підходів до мистецтва та театру, що в свою чергу сприяє розвитку міжкультурного діалогу.

Іншим надзвичайно важливим напрямком діяльності є підтримка та розвиток сучасного мистецтва, що в сучасному світі виступає одним із ключових інструментів культурної дипломатії та міжнародного співробітництва. Британська Рада активно реалізує численні програми, спрямовані на підтримку творчих індустрій, які охоплюють широкий спектр ініціатив. Такі арт-резиденції слугують не тільки простором для творчого вираження, але й важливим інструментом для налагодження культурного діалогу, сприяючи інтеграції різних художніх традицій і відкриваючи нові можливості для спільних проєктів [19, с. 98].

Таблиця 2.1

Основні напрями діяльності Британської Ради: цілі, охоплення та вплив

Напрямок діяльності	Цілі та завдання	Географічне охоплення	Вплив та результати
Викладання англійської мови та іспити	Поширення англійської мови, підвищення мовних навичок	Більше ніж 100 країн	У 2023–24 доходи від викладання та іспитів зросли на 17% до £601 млн
Культурні програми та заходи	Популяризація британської культури, сприяння міжкультурному діалогу	Глобальне охоплення	Участь у програмах підвищує довіру до Великої Британії на 24% серед учасників
Освітні ініціативи та обміни	Розвиток міжнародного освітнього співробітництва, підтримка студентських обмінів	Україна, інші країни	Програма UK-Ukraine School Partnerships об'єднує 50 шкіл з кожної країни
Мистецькі ініціативи	Підтримка молодих митців, сприяння творчості та інноваціям	Різні країни	Підтримка культурних проєктів, що сприяють розвитку творчості та інновацій

Важливим аспектом діяльності Британської Ради є створення й підтримка міжнародних партнерств у сфері науки, інновацій і технологій. У цьому контексті варто виділити програму Newton Fund, яка займає особливе місце серед ініціатив Ради. Цей фонд спрямований на сприяння співпраці між науковцями Великої Британії та представниками країн, що розвиваються. Основною метою програми є створення міцних зв'язків у сфері науки, технологій та інновацій, які здатні забезпечити ефективну взаємодію для розв'язання глобальних викликів сучасності. Завдяки цій ініціативі вчені отримують унікальну можливість не лише обмінюватися знаннями, а й разом працювати над вирішенням найактуальніших питань, таких як подолання наслідків зміни клімату, створення нових методів у боротьбі з глобальними епідеміями чи розробка інноваційних підходів до забезпечення продовольчої безпеки. Окрім того, Newton Fund сприяє розвитку міжнародної мобільності науковців, що забезпечує зростання професійного потенціалу учасників програми та підвищує рівень інноваційності в національних і міжнародних дослідницьких проєктах [7, с. 15].

У межах реалізації культурної дипломатії Велика Британія активно використовує масштабну міжвідомчу програму «*GREAT Britain & Northern Ireland*» campaign (скорочено — *GREAT*), яка була започаткована урядом у 2011

році. Ця ініціатива виникла як відповідь на необхідність модернізації іміджу країни у світі після фінансової кризи 2008 р., а також напередодні Олімпійських ігор у Лондоні 2012 року. Відтоді вона перетворилася на одну з найуспішніших урядових кампаній з формування позитивного образу держави, яка поєднує інструменти публічної дипломатії, брендингу та культурного просування.

Програма GREAT охоплює різні сфери — освіту, культуру, бізнес, інновації, туризм, спорт, моду, музику, дизайн, кіно, і передбачає участь як державних, так і приватних партнерів. За більш ніж десятиріччя реалізації кампанії було проведено понад 2500 заходів у більш ніж 140 країнах світу, і вона охопила мільйони людей через медіа, виставки, фестивалі, форуми, соціальні мережі тощо.

За оцінками британського уряду, лише у 2019 році кампанія GREAT принесла країні економічний прибуток у понад 2,7 млрд фунтів стерлінгів, а загалом із 2012 року — понад 4,5 млрд фунтів (близько 5,5 млрд доларів США), доводячи свою ефективність не лише в іміджевому, а й у фінансовому вимірі [57, с. 509].

Дослідниця Ю. М. Лялька справедливо зазначає, що ця програма є втіленням модернізованого підходу до просування національного бренду, який базується на інтеграції культурних ресурсів із зовнішньополітичними та економічними цілями. Через проєкти в межах програми демонструються цінності відкритості, інноваційності, толерантності, креативності, а також культурна спадщина й досягнення Великої Британії. Такий підхід дозволяє не просто представляти країну у позитивному світлі, а й формувати довіру до неї як до глобального партнера, залучати іноземні інвестиції, туристів, студентів та підтримувати двосторонні культурні зв'язки [16].

Бровко наголошує, що завдяки діяльності таких інституцій, як Британська Рада, культурна дипломатія виходить за межі традиційного культурного обміну, перетворюючись на інструмент довготривалого впливу [5, с. 110].

На сьогодні Британська Рада здійснює діяльність у понад 100 країнах світу, маючи понад 200 фізичних представництв. Для порівняння, аналогічні інституції

інших держав мають більшу територіальну присутність: Франція — близько 1600 закордонних інституцій, Китай — понад 600 Інститутів Конфуція, Німеччина — понад 200 філій Goethe-Institut. Це свідчить про відносно помірну географічну експансію Великої Британії в порівнянні з іншими провідними державами, які активно реалізують гуманітарну політику через мережу культурних інституцій. Пріоритетними для Ради залишаються країни стратегічного інтересу — Індія, Китай, Єгипет, Україна, Туреччина, Нігерія, Пакистан та країни Західних Балкан. У кожній з них реалізуються цільові програми в галузях освіти, науки, культури та розвитку лідерства, орієнтовані на взаємодію з локальними елітами, молоддю та освітніми інституціями [39].

Наприклад, в Індії Британська Рада зосереджена на підтримці вивчення англійської мови в сільських регіонах та співпраці з державними університетами. У Китаї реалізуються програми міжкультурного діалогу через мистецтво, тоді як в Україні основний акцент робиться на посиленні громадянського суспільства, доступі до неформальної освіти, зокрема через програму «Активні громадяни».

Однак ефективність Британської Ради компенсується високим рівнем цифровізації програм, зокрема в освіті та культурному секторі. Згідно з корпоративним планом на 2024–2025 роки, цифрові програми Ради охоплюють понад 200 країн і територій, що становить приблизно 80% світових країн і територій. Це дозволяє організації досягати ширшої аудиторії, ніж її фізична присутність. У сфері культури запроваджуються онлайн-фестивалі, віртуальні мистецькі виставки, цифрові проекти міжкультурного діалогу, що сприяють утвердженню британських цінностей і моделей м'якої сили у глобальному вимірі. Така цифрова гнучкість дає змогу Британській Раді зберігати конкурентоздатність та ефективність навіть за умов ресурсних обмежень та високої конкуренції на полі культурної дипломатії [40].

У 2000-х роках Британська Рада зробила акцент на перенесенні діяльності в цифровий простір, започаткувавши масштабні онлайн-платформи для вивчення англійської мови, проходження іспитів, участі в культурних проектах. Зростання кількості онлайн-користувачів стало новим вектором її глобального

охоплення. Наприклад, у 2020 р. ресурси Британської Ради в Інтернеті використовували понад 80 млн людей. Пандемія COVID-19 прискорила цей перехід, але одночасно оголила вразливість фінансової моделі, яка на 85% залежить від доходів від комерційних послуг (викладання англійської мови, міжнародні іспити).

Згідно з парламентськими звітами Великої Британії, учасники програм Британської Ради на 24% частіше висловлюють довіру до Великої Британії, порівняно з тими, хто не мав досвіду взаємодії з інституцією. Також на 19% підвищується ймовірність того, що іноземець обере Британію як місце для навчання, бізнесу чи туризму. Це — показники успішної реалізації м'якої сили через культуру та освіту [41].

У період з 2021 по 2023 рік Британська Рада зазнала значного скорочення персоналу та закриття офісів у різних регіонах світу. Зокрема, було оголошено про закриття 20 офісів у таких країнах, як Бельгія, США, Австралія, Південний Судан, Чилі, Намібія, Сьєрра-Леоне та Уругвай. Крім того, у низці європейських країн, включаючи Боснію, Хорватію, Косово, Мальту, Чорногорію, Північну Македонію, Словаччину, Словенію та Швейцарію, було скорочено штатний персонал, а діяльність переведено в онлайн-формат [38].

Фінансові проблеми Британської Ради загострилися через пандемію COVID-19, яка призвела до значного зниження доходів від викладання англійської мови та проведення іспитів. У 2023 році організація зафіксувала дефіцит бюджету понад £50 мільйонів. Для подолання фінансової кризи було отримано кредит у розмірі £250 мільйонів від Міністерства закордонних справ, Співдружності та розвитку Великої Британії (FCDO), з яких £197 мільйонів залишалися непогашеними станом на початок 2025 року [37].

У рамках реструктуризації Британська Рада розглядає можливість продажу частини своєї художньої колекції, яка налічує 9 000 творів мистецтва, включаючи роботи Люсіана Фрейда, Генрі Мура, Девіда Гокні та Трейсі Емін. Також планується продаж близько половини з 40 будівель, що перебувають у власності організації по всьому світу [58].

Скорочення присутності Британської Ради в різних країнах викликає занепокоєння серед експертів щодо зниження впливу Великої Британії на міжнародній арені. Зменшення фізичної присутності у стратегічно важливих регіонах може послабити здатність країни до культурної дипломатії та сприяння британським цінностям за кордоном.

Дослідження показують, що участь у програмах Британської Ради сприяє збільшенню довіри до Великої Британії. Зокрема, серед учасників таких програм рівень довіри до Великої Британії вищий на 24% порівняно з тими, хто не брав участі в таких ініціативах.

Таким чином, діяльність Британської Ради є важливим інструментом не лише для популяризації британської культури на міжнародному рівні, але й для розвитку взаєморозуміння між різними народами та культурами. Через освітні програми, культурні обміни, підтримку сучасного мистецтва та наукові ініціативи вона сприяє формуванню глобального культурного діалогу, що є необхідним у сучасному світі, де міжкультурне взаєморозуміння стає все більш актуальним для стабільного розвитку міжнародних відносин.

2.3 Оцінка ефективності культурних проєктів Британської Ради: методологія та критерії успіху

Питання оцінки ефективності культурної дипломатії є одним із найскладніших у сфері міжнародних відносин, оскільки вимірювання "м'якого впливу" потребує багатовимірного підходу. Британська Рада за десятиліття своєї діяльності розробила комплексну систему оцінювання, що поєднує кількісні та якісні методи для визначення успішності своїх культурних ініціатив у глобальному контексті.

У методологічному аспекті Британська Рада використовує трирівневу систему оцінювання ефективності, яка дозволяє всебічно аналізувати результативність культурно-дипломатичних ініціатив. На першому рівні

застосовуються безпосередні кількісні показники, що формують базовий фундамент для оцінки масштабу діяльності організації. Ці показники включають детальну статистику щодо кількості учасників програм і проєктів з диференціацією за демографічними, професійними та регіональними характеристиками; комплексне охоплення аудиторії через соціальні медіа та цифрові платформи з урахуванням глибини залучення та довготривалості взаємодії; кількість проведених заходів у різних форматах (офлайн, онлайн, гібридні) з аналізом їхнього тематичного розподілу; детальний облік числа партнерських організацій з категоризацією за типом інституцій (урядові, академічні, культурні, бізнес); та обсяги залучених ресурсів з розподілом за джерелами фінансування та цільовим призначенням.

Згідно з річним звітом Британської Ради за 2023-2024 роки, організація досягла безпрецедентних показників взаємодії – понад 80 мільйонів людей було охоплено безпосередньо через різноманітні програми та заходи, що проводилися в фізичних просторах, освітніх установах та культурних центрах по всьому світу. Паралельно, завдяки стратегічній цифровій трансформації, започаткованій ще до пандемії COVID-19 і значно прискореній під час неї, організація змогла залучити близько 650 мільйонів користувачів через свої різноманітні цифрові платформи, включаючи освітні портали, віртуальні бібліотеки, онлайн-виставки, стрімінгові сервіси культурних подій та соціальні мережі. Це демонструє колосальне розширення потенційної аудиторії завдяки цифровим каналам, хоча рівень залучення через цифрові платформи варіює від пасивного перегляду контенту до активної участі в інтерактивних програмах [58].

Мережа партнерських організацій Британської Ради демонструє вражаючу глобальну присутність, об'єднуючи понад 2,000 інституцій різного типу та масштабу у більш ніж 100 країнах світу. Це включає співпрацю з провідними університетами, культурними центрами, мистецькими організаціями, державними установами, бізнес-структурами та громадськими об'єднаннями на всіх континентах. Особливу увагу Британська Рада приділяє розвитку партнерських відносин у стратегічно важливих для Великої Британії регіонах,

зокрема в країнах Співдружності націй, швидкозростаючих економіках Азії та у зонах геополітичної нестабільності, де культурна дипломатія може слугувати ефективним інструментом побудови довіри. Систематичний аналіз партнерської мережі дозволяє не лише кількісно оцінювати охоплення, але й якісно аналізувати стратегічну важливість розвитку відносин у конкретних регіонах та секторах відповідно до зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії та цілей глобального розвитку.

Важливим компонентом першого рівня оцінювання є також моніторинг медіа-присутності та аналіз згадувань Британської Ради та її проєктів у локальних та міжнародних ЗМІ, що дозволяє оцінювати інформаційний резонанс від діяльності організації та ступінь проникнення меседжів британської культурної дипломатії в інформаційний простір різних країн та регіонів [19, с. 101].

Другий рівень оцінки впливу культурних програм Британської Ради зосереджується на якісних показниках короткострокового ефекту, що відображають безпосередній досвід і зміни серед учасників. До таких показників належать рівень задоволеності самих учасників, їхні суб'єктивні відчуття щодо отриманих знань, зміни у сприйнятті та розумінні британської культури, а також формування нових професійних зв'язків, які можуть бути корисними для подальшої діяльності.

Зокрема, після завершення програм у 2023 році було проведено низку опитувань і фокус-груп, які дозволили оцінити реакцію аудиторії. Результати показали, що 87% учасників відзначили позитивні зміни у своєму сприйнятті британської культури, зокрема вони стали краще розуміти сучасні культурні тенденції, цінності відкритості, інновацій та толерантності, які просуває Велика Британія через свої культурні ініціативи. Ці зміни у сприйнятті сприяють формуванню більш позитивного іміджу країни та зміцненню культурних мостів між Британією та іншими державами.

Крім того, 73% респондентів повідомили про встановлення нових професійних контактів, що виникли під час участі у проєктах. Ці зв'язки

включають як міжособистісні знайомства, так і мережі співпраці між організаціями, культурними установами та освітніми закладами. Учасники вважають ці контакти важливими ресурсами для обміну досвідом, спільної реалізації майбутніх проєктів та підвищення професійного рівня. Таким чином, програми не лише розвивають культурне розуміння, але й сприяють формуванню активних спільнот, які можуть продовжувати взаємодію й після завершення офіційних заходів.

Третій рівень оцінки ефективності діяльності Британської Ради є найскладнішим для вимірювання, оскільки він фокусується на довгострокових, трансформаційних результатах, які проявляються не одразу, а через роки після реалізації програм. Ці результати включають глибокі інституційні зміни у партнерських організаціях і громадах, вплив на формування та впровадження політик у сфері культури, освіти та міжнародної співпраці, а також стійкість і тривалість створених мереж професійної взаємодії. Особлива увага приділяється тому, як поступово змінюється загальне сприйняття Великої Британії як партнера та культурного центру на глобальній арені [49].

Для оцінки цих показників Британська Рада використовує лонгітюдні дослідження — метод, що передбачає збір та аналіз даних від учасників програм протягом тривалого періоду, іноді понад п'ять років. Цей підхід дозволяє відстежувати розвиток професійних зв'язків, оцінювати, наскільки глибоким і тривалим був вплив культурних та освітніх ініціатив на кар'єрний та особистісний розвиток учасників.

Згідно з останніми результатами таких досліджень, близько 64% випускників освітніх програм Британської Ради підтримують активний професійний контакт із британськими колегами щонайменше протягом п'яти років після завершення проєкту. Це свідчить про високий рівень стійкості створених мереж співпраці, які перетворюються на довгострокові партнерства, що сприяють обміну знаннями, спільним культурним і науковим ініціативам.

Також довгостроковий вплив проявляється у змінах на рівні інституцій: партнери Британської Ради часто впроваджують нові підходи до освіти,

культурної діяльності та міжнародного співробітництва, що було натхнено участю у програмах. Ці зміни можуть включати розробку нових стратегій, політик або навіть створення окремих відділів, відповідальних за міжнародні культурні зв'язки [25, с. 307].

Особливістю методології оцінювання ефективності програм Британської Ради є впровадження підходу, відомого як "Теорія змін" (Theory of Change). Ця концепція дає змогу систематично і послідовно простежувати шлях від конкретних дій і заходів до запланованих результатів і впливів, а також чітко визначати, які саме інтервенції ведуть до бажаних змін. В основі цього підходу лежить створення детальної логічної моделі, яка формалізує причинно-наслідкові зв'язки між різними елементами програми — від початкових активностей до короткострокових результатів і, зрештою, до довгострокових змін і трансформацій.

Для кожної стратегічної ініціативи або проекту Британська Рада розробляє таку логічну модель, яка допомагає окреслити, які ресурси та дії необхідні, які зміни мають відбутися у цільових групах, і як це вплине на ширший соціальний, культурний або економічний контекст. Завдяки цьому методологічному інструменту можна не лише оцінювати поточні досягнення, але й коригувати програму в процесі її реалізації для досягнення максимального ефекту.

Наприклад, програма Creative Spark, орієнтована на підтримку молодих підприємців у сфері креативних індустрій у країнах Східної Європи та Центральної Азії, застосовує цю теорію для визначення ключових точок впливу. За перші три роки діяльності ця програма сприяла створенню понад 500 нових стартапів — малих інноваційних бізнесів у таких сферах, як дизайн, цифрові медіа, мода та мистецтво. Такий результат став можливим завдяки систематичній підтримці, навчальним модулям, менторству та налагодженню мережі контактів, що закріплено в логічній моделі програми [20, с. 179].

Критерії успіху культурних проєктів Британської Ради можуть відрізнятися залежно від специфіки конкретних програм і регіональних особливостей, проте серед них виділяються кілька універсальних параметрів, що

застосовуються у різних контекстах. Одним із найважливіших критеріїв є принцип "взаємності" (reciprocity), який лежить в основі ефективної культурної дипломатії. Цей принцип означає, що успішні проекти не зводяться лише до одностороннього представлення британської культури за кордоном, а передбачають активний творчий діалог і взаємний обмін ідеями, знаннями та культурними практиками між учасниками з різних країн.

Застосування принципу взаємності стимулює спільне творення культурного продукту, у якому рівноправно беруть участь представники різних культурних традицій. Це не тільки поглиблює міжкультурне розуміння, а й сприяє формуванню довготривалих партнерств і особистих зв'язків між митцями, організаціями та аудиторіями. Такий підхід допомагає подолати стереотипи, відкриває нові перспективи для творчості і сприяє більш глибокому усвідомленню спільних цінностей [41].

Конкретним прикладом реалізації цього підходу є програма "Нові напрямки" (New Directions), яка протягом 2022–2023 років стала платформою для створення 245 спільних творчих проектів між британськими митцями та їхніми колегами з різних куточків світу. Ці проекти охоплювали різні види мистецтва — від театру і музики до сучасного мистецтва та мультимедійних інсталяцій. Взаємна співпраця не лише дозволила учасникам обмінятися професійним досвідом і культурними ідеями, а й сприяла популяризації британської культури як відкритої, інклюзивної і готової до діалогу.

Завдяки принципу взаємності Британська Рада забезпечує не лише поширення британської культурної спадщини, а й підтримку мультикультурного творчого середовища, де різноманіття сприймається як цінність і ресурс для інноваційного розвитку культурних індустрій [27, с. 130].

Іншим надзвичайно важливим критерієм успіху культурних проектів Британської Ради є принцип "інклюзивності", який передбачає активне залучення максимально різноманітних аудиторій та учасників. Зокрема, особлива увага приділяється представникам маргіналізованих спільнот, молоді з віддалених і сільських регіонів, а також людям з обмеженими можливостями.

Цей підхід є ключовим для забезпечення справедливого доступу до культурних і освітніх ресурсів, а також для формування суспільства, що цінує різноманіття і рівність.

Для систематичного контролю й оцінки рівня інклюзивності своїх програм Британська Рада впровадила комплексну систему моніторингу демографічного складу учасників. Ця система дозволяє не лише збирати точні дані про соціальний, географічний та інклюзивний профіль аудиторії, а й аналізувати ефективність заходів з адаптації програм до потреб різних груп. Завдяки цьому організація здатна оперативно коригувати свої підходи, розробляти спеціалізовані ініціативи для охоплення нових аудиторій і знижувати бар'єри для участі.

За офіційними статистичними даними Британської Ради, у 2023 році близько 42% учасників культурних програм належали до соціально вразливих груп населення, що включає етнічні меншини, осіб із низьким соціально-економічним статусом, людей з інвалідністю та інші маргіналізовані категорії. Крім того, 38% учасників походили з регіонів, розташованих за межами основних мегаполісів та столиць, що свідчить про успішність програм у розширенні доступу до культурних ресурсів поза центрами культурного життя. Такий географічний розподіл особливо важливий для сприяння регіональному розвитку та підтримки локальних культурних ініціатив [54].

Забезпечуючи високий рівень інклюзивності, Британська Рада не лише розширює аудиторію своїх проєктів, а й сприяє формуванню більш відкритого і толерантного суспільства, де кожна особа має можливість брати активну участь у культурному житті незалежно від соціального походження, фізичних можливостей чи місця проживання. Ця політика робить культурну дипломатію більш ефективною та справедливою, підкреслюючи соціальну відповідальність організації на глобальному рівні.

"Сталість" (sustainability) є одним із ключових критеріїв успіху культурних проєктів Британської Ради, що відображає здатність ініціатив не лише виживати, а й розвиватися після завершення безпосередньої фінансової та організаційної

підтримки з боку організації. Цей критерій передбачає комплексний підхід, спрямований на створення умов для тривалого функціонування проєктів, які можуть самостійно підтримувати свою діяльність і розширювати свій вплив у локальних і міжнародних контекстах.

Важливою складовою сталості є формування життєздатних бізнес-моделей, що враховують специфіку культурних ініціатив і дозволяють їм залучати різноманітні джерела фінансування — від місцевих спонсорів і приватних інвесторів до грантів міжнародних фондів. Такий підхід допомагає проєктам не залежати виключно від початкової підтримки Британської Ради, що забезпечує їхню фінансову автономність і стабільність [8, с. 49].

Ще одним важливим аспектом є розвиток місцевого лідерства, яке стає рушієм сталого розвитку культурних програм. Завдяки навчальним сесіям, наставництву та мережевим подіям, організованим Британською Радою, місцеві культурні менеджери, митці та активісти набувають необхідних навичок для самостійного управління проєктами, залучення партнерів і реалізації власних ініціатив. Це сприяє формуванню самодостатніх професійних спільнот, які можуть підтримувати і розвивати культурні проєкти без зовнішньої опіки.

За результатами внутрішніх досліджень Британської Ради, близько 55% проєктів, які отримали її підтримку, продовжують активну діяльність щонайменше протягом трьох років після завершення грантового фінансування. Такий показник свідчить про ефективність методології організації та її здатність закладати міцні основи для довготривалої роботи культурних ініціатив. Ці проєкти часто демонструють не лише стабільність, а й поступове розширення впливу, зростання аудиторії та збільшення партнерських зв'язків, що підсилює їхній внесок у місцеве та міжнародне культурне життя [33, с. 250].

Цікавим і важливим аспектом оцінки ефективності діяльності Британської Ради є врахування так званого "трансформаційного впливу" на індивідуальному рівні учасників її програм. Для цього організація впровадила методологію "найбільш значущих змін" (Most Significant Change), яка ґрунтується на зборі та детальному аналізі особистих історій і свідчень учасників. Такий підхід дозволяє

виявити не лише кількісні показники успіху, а й якісні, часто неочікувані результати, що відображають глибинні зміни в житті та свідомості людей, які брали участь у програмах.

Метод "найбільш значущих змін" включає систематичний збір розповідей про те, як участь у програмах вплинула на професійний, особистісний чи соціальний розвиток учасників. Ці історії аналізуються командою Британської Ради, яка визначає ключові моменти трансформації, що відбулися завдяки програмам, та оцінює їх значущість у контексті довгострокового впливу. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти, як саме культурні, освітні та лідерські ініціативи сприяють змінам, що виходять за межі початкових очікувань і формальних цілей проєктів.

За підсумками таких досліджень у 2023 році, 78% учасників програм лідерства відзначили істотні зміни у своєму професійному розвитку та кар'єрному зростанні. Багато з них підкреслювали, що отримані знання, навички та розширені мережі контактів дали їм нові можливості для впливу у своїх сферах діяльності, сприяли підвищенню рівня відповідальності та амбіцій. Ці результати свідчать про те, що інвестиції у розвиток лідерства не лише зміцнюють індивідуальні компетенції, а й мають потенціал до формування активних агентів змін у різних суспільствах [54].

Економічний вимір є однією з ключових складових комплексної оцінки ефективності діяльності Британської Ради. У 2022 році організація спільно з міжнародною консалтинговою компанією Ernst & Young провела ґрунтовне дослідження, спрямоване на визначення економічного впливу культурних програм. Результати цього аналізу виявили значний мультиплікативний ефект: кожен фунт стерлінгів, вкладений у культурні проєкти, у середньому генерує 5,2 фунта економічних вигод для Великої Британії. Ці вигоди охоплюють не лише прямі доходи від проведення заходів і реалізації культурних продуктів, але й опосередковані ефекти, такі як зростання туристичної привабливості, підвищення іміджу країни та стимулювання інновацій у суміжних галузях.

Особливо вагомим є внесок програм у сфері креативних індустрій, які з 2021 по 2023 рік сприяли створенню приблизно 7,500 нових робочих місць у країнах-партнерах. Це свідчить про те, що інвестиції Британської Ради не лише підтримують культурний розвиток, але й мають конкретний економічний вимір, стимулюючи зайнятість і зміцнюючи місцеві економіки. Створені робочі місця охоплюють широкий спектр професій — від фахівців у галузі дизайну, мистецтва, музики до менеджерів проєктів і технічних спеціалістів, що підвищує рівень професіоналізації і забезпечує сталий розвиток креативного сектору.

Крім того, подібні економічні показники підсилюють аргументи на користь продовження державного та приватного фінансування культурних ініціатив, демонструючи їхню здатність приносити не тільки соціальні, а й значні фінансові дивіденди. Цей баланс між культурною цінністю і економічним ефектом дає змогу Британській Раді позиціонувати свої програми як стратегічний інструмент зовнішньої політики і міжнародного партнерства [50].

Таким чином, оцінка ефективності культурних проєктів Британської Ради спирається на комплексну методологію, що поєднує традиційні кількісні показники з інноваційними підходами до вимірювання "м'якого" впливу. Багаторівнева система критеріїв успіху та конкретні кількісні дані демонструють значний вплив організації на міжкультурний діалог, економічний розвиток та формування позитивного іміджу Великої Британії у світі.

РОЗДІЛ 3: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ

3.1 Пандемія COVID-19 і перехід на цифрові формати культурної дипломатії.

Пандемія COVID-19 стала каталізатором трансформації культурної дипломатії, змусивши організації, такі як Британська Рада, адаптувати свої ініціативи до нових умов. Перехід до цифрових форматів дозволив не лише зберегти сталі напрями діяльності, а й розширити можливості для міжнародної співпраці, культурного обміну та просування британської культури. Онлайн-простір охопив усі ключові сфери — від культурних заходів до освітніх програм — і став платформою для інноваційних підходів, зокрема у висвітленні кліматичної тематики, підтримці трудової мобільності та організації екзаменаційної діяльності.

У цьому контексті діяльність Британської Ради в Україні та світі набула нових форм, зокрема через адаптацію таких програм, як культурні фестивалі, мистецтво на сцені, English for Peace та освітні ініціативи. Ці зміни засвідчують гнучкість організації й здатність ефективно реагувати на виклики, зберігаючи культурну присутність і вплив на міжнародному рівні.

Культурна дипломатія через цифрові платформи стала відповіддю на обмеження пандемії, коли фестивалі, виставки та мистецькі проєкти перейшли в онлайн-формат. Віртуальні тури галереями й онлайн-виставки забезпечили доступ до мистецтва для глобальної аудиторії, хоча втрата фізичної присутності знизила емоційну глибину заходів. Цей досвід підштовхнув до розвитку гібридних форматів, які поєднують онлайн- і офлайн-участь, ставши новим стандартом у 2022 році [52].

Освітні програми, зокрема з вивчення англійської мови, як-от LearnEnglish, а також професійний розвиток учителів, зазнали змін завдяки платформам Zoom, Microsoft Teams і власним цифровим ресурсам Ради. Програма English for Peace, спрямована на міжкультурний діалог і просування миру через вивчення мови,

охопила учасників із віддалених регіонів і зон конфлікту, що підвищило інклюзивність. У 2022 році в ній застосовуються інноваційні методики, зокрема гейміфікація, для посилення мотивації й залученості.

Кліматична тематика набула нового значення через проекти, як-от The Climate Connection, які під час пандемії перейшли в онлайн-формат за допомогою вебінарів, цифрових кампаній та інтерактивних платформ. Вони залучили молодь до глобального діалогу про зміну клімату, але відсутність фізичних подій обмежила локальний вплив. У відповідь, Рада в 2022 році локалізує ініціативи для вирішення регіональних екологічних викликів.

Програми трудової мобільності, як-от Erasmus+ і професійні стажування, були частково паралізовані пандемією, однак цифрові платформи дозволили реалізувати підготовчі курси та віртуальні співбесіди, що спростило доступ до участі. Нині Рада фокусується на відновленні фізичної мобільності за підтримки цифрових інструментів.

Екзаменаційна діяльність, включаючи іспити IELTS, частково перейшла в онлайн через IELTS Indicator, що забезпечило безперервність тестування, але викликало сумніви щодо безпеки й достовірності. У 2022 році вдосконалюються системи прокторингу, аби зберегти довіру до сертифікації.

Програма UK/Ukraine Season of Culture, яка тривала з червня 2022 року по червень 2023 року, включала онлайн-трансляції концертів, театральних постановок, літературних читань та віртуальні галереї, що сприяло посиленню видимості української культури на міжнародній арені [52].

Співпраця з навчальними закладами через програми, як-от Connecting Classrooms, перейшла в онлайн, сприяючи глобальній освіті та міжкультурному діалогу. Це підвищило доступність для віддалених регіонів, але потребувало адаптації контенту. У 2025 році Рада інтегрує штучний інтелект для персоналізації навчання.

Мистецькі програми, такі як Showcase та Unlimited, підтримують інклюзивне мистецтво через цифрові платформи. Віртуальні театральні постановки та кінофестивалі стали основним форматом під час пандемії. Це

розширило аудиторію, але знизило емоційний вплив, що й зумовило розвиток гібридних підходів.

У ретроспективі пандемія стала випробуванням для Британської Ради, але відкрила нові можливості, дозволивши зберегти активність і розширити аудиторію через цифрові формати, особливо в освітній і культурній сферах. Виклик полягав у збереженні якості та автентичності досвіду, що вимагало інвестицій у технології та навчання персоналу. У 2025 році Рада активно використовує гібридні формати, поєднуючи цифрові та фізичні заходи, що дозволяє балансувати між глобальним охопленням і локальним впливом. Програми, такі як English for Peace та The Climate Connection, демонструють інноваційний підхід до вирішення сучасних викликів, таких як кліматична криза та міжкультурні конфлікти, хоча організація стикається з новими проблемами, такими як кібербезпека та адаптація до швидкозмінних технологічних трендів, зокрема штучного інтелекту [48].

Пандемія COVID-19 стала поворотним моментом для розвитку культурної дипломатії в усьому світі, зокрема для діяльності Британської Ради. Вона змусила організацію переосмислити усталені підходи, оперативно адаптувати свої програми до нових викликів і запровадити цифрові формати взаємодії. Перехід в онлайн-простір не лише зберіг життєздатність ключових напрямів, а й відкрив нові горизонти для міжкультурного діалогу, забезпечивши доступність освітніх, мистецьких і культурних ініціатив ширшій аудиторії, включно з тими, хто раніше залишався поза їхнім охопленням.

Особливої актуальності набула онлайн-дипломатія, яка у складних умовах із браком достовірної інформації та обмеженим часом на ухвалення рішень відігравала роль інструмента налагодження довіри між державами, культурними інституціями та лідерами громадської думки. Такий формат вимагав від учасників високої гнучкості, технологічної обізнаності та здатності працювати у швидкозмінному інформаційному середовищі. Водночас пандемія засвідчила: попри активну цифровізацію, традиційна дипломатія залишається незамінною, а

її ефективність у майбутньому значною мірою залежатиме від уміння дипломатів поєднувати класичні підходи з новітніми технологіями.

Уже в 2025 році діяльність Британської Ради визначається не лише як реакція на пандемічну кризу, а як стратегічна переорієнтація на гібридні формати, використання інноваційних цифрових рішень, акцент на інклюзивність, сталий розвиток та кліматичну відповідальність. Серед пріоритетів організації – забезпечення балансу між глобальними культурними трендами та локальними потребами партнерських країн. Успіх Британської Ради в нових умовах ґрунтується на її здатності зберігати автентичність культурного обміну, формувати довготривалі зв'язки й розвивати довіру навіть за відсутності фізичної присутності [43].

Протягом пандемії Британська Рада активно сприяла міжнародному культурному діалогу, запровадивши віртуальні платформи для проведення онлайн-заходів, лекцій, виставок та творчих майстер-класів, тим самим підтримуючи культурні зв'язки з іншими країнами. Завдяки цьому Великої Британія зберегла свою присутність на міжнародній культурній арені, продовжуючи зміцнювати свій вплив у глобалізованому світі. Крім того, Британська Рада активно підтримувала культурний обмін між Сполученим Королівством та Україною, організовуючи онлайн-зустрічі, які сприяли розвитку української культури в міжнародному контексті та поглибленню співпраці в культурному секторі.

Цифровізація культурної дипломатії стала важливим кроком для Британської Ради, яка змогла адаптувати свою діяльність до нових умов і забезпечити незмінність культурних зв'язків між країнами. Це стало важливим елементом зовнішньої політики Сполученого Королівства в умовах пандемії, зберігаючи його репутацію культурного лідера та сприяючи розвитку міжнародної співпраці в умовах глобальної кризи.

3.2 Перспективи розвитку культурної дипломатії в епоху штучного інтелекту та цифрових інновацій

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, які докорінно трансформують усі сфери життя, зокрема культурну дипломатію. У цьому контексті дедалі більшої актуальності набувають інструменти штучного інтелекту (ШІ), доповненої та віртуальної реальності (AR/VR), великих даних (Big Data), блокчейн-технологій, а також алгоритмів автоматизованої аналітики. Британська Рада, як одна з провідних інституцій м'якої сили Сполученого Королівства, уже активно інтегрує ці інструменти у свою діяльність та визначає вектор цифрового розвитку культурної дипломатії на глобальному рівні.

Однією з ключових технологічних інновацій є штучний інтелект, який дає змогу персоналізувати взаємодію з цільовою аудиторією, адаптуючи культурний контент до потреб окремих регіонів і соціальних груп. За допомогою ІІ Британська Рада вже застосовує алгоритми аналізу мовних навичок у своїх освітніх платформах (зокрема, TeachingEnglish), автоматичне генерування навчальних матеріалів, виявлення інтересів користувачів для покращення взаємодії та прогнозування ефективності культурних ініціатив. Впровадження ШІ дозволяє збільшити масштаб проєктів без істотного зростання фінансових витрат, що особливо важливо в умовах постпандемічного бюджетного скорочення в культурній сфері [26, с. 46].

Технології віртуальної та доповненої реальності (AR/VR) відкривають нові формати представлення культурної спадщини Великої Британії на світовій арені. У рамках програми Museum Without Walls Британська Рада створює інтерактивні віртуальні виставки, що дають змогу відвідувачам з будь-якої країни зануритися в мистецьке середовище без необхідності фізичної присутності. Подібні технології також використовуються для проведення онлайн-фестивалів, віртуальних гастролей британських театрів, інтерактивних лекцій з історії, літератури та мистецтва.

Значний потенціал має використання Big Data — масивів цифрових даних, які можуть бути проаналізовані для виявлення трендів у міжкультурній комунікації. Аналітичні платформи Британської Ради обробляють статистику відвідувань заходів, зворотний зв'язок користувачів, регіональні вподобання, що дозволяє краще адаптувати культурні продукти під локальні контексти. Це підвищує ефективність проєктів, знижує ризики нерелевантного контенту та сприяє глибшому міжкультурному порозумінню [17, с. 364].

Проте цифрова трансформація культурної дипломатії породжує і етичні виклики. Одне з головних питань — збереження автентичності культури в умовах віртуалізації. Чи не перетворюється культура на цифрову симуляцію, позбавлену глибини й контексту? Ще одна дилема — деіндивідуалізація комунікації: автоматизація культурного діалогу за допомогою чат-ботів або систем штучного перекладу може знеособити процес міжкультурної взаємодії, зробити його більш технократичним, менш людським.

Іншим проблемним аспектом є цифрова нерівність, коли технологічні можливості одних країн значно перевищують інші. Це ставить під загрозу основний принцип культурної дипломатії — інклюзивність і доступність. Якщо Британська Рада зосередиться виключно на цифрових ініціативах, країни, що розвиваються, можуть залишитися поза межами міжнародного культурного діалогу.

Попри зазначені виклики, цифровізація надає Британській Раді значні переваги у глобальному контексті. До прикладу:

- міжнародна платформа Future News Worldwide об'єднує молодих журналістів з різних країн у гібридному форматі;
- онлайн-сервіси з вивчення англійської мови охоплюють мільйони користувачів у понад 100 країнах;
- партнерські ініціативи з Google Arts & Culture дають змогу цифрово архівувати та представляти британське культурне надбання [22, с. 300].

Таким чином, перспективи розвитку культурної дипломатії Британської Ради в епоху цифрових інновацій пов'язані з активним впровадженням технологій, що дають змогу розширити аудиторію, підвищити ефективність програм, створити нові канали комунікації. Проте цей процес має супроводжуватися глибоким етичним аналізом, уважним ставленням до культурної автентичності та забезпеченням доступності для всіх учасників міжнародного діалогу.

Отже, цифрова ера відкриває перед Британською Радою як провідним суб'єктом м'якої сили Великої Британії унікальні можливості для трансформації культурної дипломатії, але вимагає ретельного стратегічного планування, аби зберегти баланс між технологічною інноваційністю та гуманітарною сутністю міжкультурної комунікації.

3.3 Адаптація до зростання регіональних конфліктів і внутрішньої політичної поляризації.

Зростання регіональних конфліктів і внутрішньої політичної поляризації в різних країнах світу, зокрема в Україні, стало значним викликом для організацій, що займаються культурною дипломатією, таких як Британська Рада. Ці явища, які посилюються в останні роки через геополітичні напруження, економічні кризи та соціальні розколи, змусили організацію переосмислити свої стратегії, програми та підходи до взаємодії з громадами [22, с. 284].

В умовах війни в Україні та інших регіонах із високим рівнем політичної нестабільності Британська Рада проявила гнучкість, інноваційність і відданість своїм цінностям, адаптуючись до складних викликів. Цей текст аналізує ключові ініціативи, програми та стратегії організації, а також пропонує авторський погляд на їхній вплив у ретроспективі та сучасному контексті станом на травень 2025 року.

Регіональні конфлікти — війна в Україні, громадянські протистояння на Близькому Сході та напруження в інших частинах світу — ускладнюють міжнародну співпрацю, обмежуючи фізичний доступ до громад і створюючи бар'єри для культурного обміну. Водночас внутрішня політична поляризація, посилена дезінформацією, популізмом і соціальними медіа, розколює суспільства на ідеологічні табори. В Україні війна додала додатковий вимір до дискусій щодо національної ідентичності, мови та історичної пам'яті, що потребує від організацій, зокрема Британської Ради, делікатного підходу до роботи з місцевими громадами. У таких умовах культурна дипломатія стає не лише інструментом просування культури, а й механізмом підтримки діалогу, примирення та зміцнення соціальної згуртованості [10, с. 294].

Британська Рада, яка історично позиціонує себе як організація, що сприяє взаєморозумінню між народами, зіткнулася з необхідністю адаптувати свої програми до цих викликів. Це включало переосмислення форматів роботи, переорієнтацію на цифрові платформи, залучення нових аудиторій і розробку ініціатив, що сприяють миру та стабільності. Організація також мала враховувати безпекові ризики, зокрема в Україні, де війна обмежила можливості для офлайн-заходів, а також потребу в нейтральності в умовах поляризованих політичних дискусій.

У регіонах, де через бойові дії чи політичну нестабільність стала неможливою фізична присутність, Британська Рада активізувала використання цифрових платформ. В Україні це проявилось у розширенні доступу до освітніх і культурних ресурсів через онлайн-курси, вебінари та віртуальні заходи. Програми LearnEnglish і English for Peace були адаптовані для онлайн-формату, щоб охопити учасників із зон конфліктів, включно з тимчасово окупованими територіями. Віртуальні культурні заходи, як літературні читання чи кінопокази, допомагали підтримувати діалог із ізольованими громадами [32, с. 248].

Крім того, Британська Рада запровадила ініціативи з медіаграмотності, спрямовані на молодь, щоб протидіяти дезінформації та поляризації. Ці програми через інтерактивні онлайн-курси та соціальні медіа сприяють

підвищенню критичного сприйняття інформації та розпізнаванню фейкових новин.

Успіх цифрових рішень залежить від доступу до інтернету та технологічної грамотності аудиторії. Тому у 2025 році організація інвестує в інклюзивні цифрові рішення, зокрема в офлайн-доступ до контенту в регіонах із обмеженим зв'язком, щоб забезпечити ширшу доступність.

Особливу увагу приділено програмам, які сприяють діалогу та примиренню. English for Peace створює безпечні простори для міжкультурних дискусій про спільні цінності, толерантність і мирне співіснування, залучаючи учасників навіть із зон активних бойових дій. Програма Active Citizens підтримує розвиток громадянського суспільства через локальні проекти, спрямовані на соціальну згуртованість, зокрема інтеграцію внутрішньо переміщених осіб. Ці ініціативи реалізуються як у фізичному, так і в цифровому форматах, що забезпечує охоплення широкої аудиторії.

Програми, орієнтовані на діалог, виявилися ефективними для зменшення напруження в громадах, але їхній вплив обмежується масштабами фінансування та безпековими умовами. У 2025 році Британська Рада інтегрує інструменти штучного інтелекту для аналізу потреб громад, що дозволяє точніше адаптувати програми до локальних контекстів [43].

Молодь є однією з ключових цільових аудиторій Британської Ради, оскільки вона найбільш вразлива до політичної поляризації та радикалізації. Організація розширила свої освітні програми, щоб підтримувати молодих людей у розвитку критичного мислення та лідерських навичок. Наприклад, програма Connecting Classrooms співпрацює зі школами та університетами, щоб інтегрувати теми глобального громадянства, толерантності та міжкультурного розуміння в навчальні плани. У регіонах із конфліктами ці програми часто проводилися онлайн, що дозволяло залучати студентів із різних регіонів.

У 2025 році Британська Рада також запустила нові ініціативи, спрямовані на протидію радикалізації через освіту. Ці програми включають тренінги з медіаграмотності, дебати та воркшопи, що допомагають молоді аналізувати

політичні наративи та уникати маніпуляцій. У контексті України такі ініціативи набули особливого значення через вплив пропаганди та дезінформації [44].

Освітні програми для молоді є довгостроковою інвестицією в стабільність суспільства, але їхній ефект проявляється поступово. Британська Рада вдало поєднує онлайн- і офлайн-формати, щоб максимізувати охоплення, але стикається з викликами, пов'язаними з мотивацією учасників у кризових умовах.

Особливу увагу приділяють програмам у країнах із перехідною демократією, де існує підвищений ризик політичної нестабільності. Наприклад, у таких країнах як Україна, Британська Рада активно підтримує освітні та культурні ініціативи, які сприяють формуванню критичного мислення, вмінню вести конструктивні дискусії та знаходити компроміси між протилежними політичними позиціями.

Інструменти та стратегії:

1. Освітні програми;
2. Платформи для діалогу;
3. Підтримка креативних індустрій;
4. Фінансування програм з розвитку місцевих громад [45].

Таким чином, адаптація Британської Ради до зростання регіональних конфліктів та політичної поляризації свідчить про її здатність бути ефективним інструментом культурної дипломатії. Вона сприяє стабілізації ситуації через інклюзивні підходи, розвиток освіти та розбудову міжкультурного діалогу, який є основою для довготривалого миру.

3.4 Вплив змін у політиці після Brexit на стратегії культурного обміну.

Вихід Сполученого Королівства з Європейського Союзу (Brexit), завершений у січні 2020 року, став одним із найвизначніших політичних зрушень у сучасній історії країни, що вплинуло на всі аспекти її зовнішньої політики, включно з культурною дипломатією. Британська Рада, як ключовий актор у

просуванні британської культури та міжнародного культурного обміну, зіткнулася з новими викликами та можливостями, спричиненими змінами в політичному, економічному та соціальному ландшафті після Brexit [34, с. 173].

Зміни вимагали від організації переосмислення стратегій, адаптації програм і пошуку нових шляхів для збереження глобального впливу Великої Британії через культурну дипломатію. Цей текст аналізує вплив Brexit на діяльність Британської Ради, розглядає її стратегічні адаптації, ключові програми та їх еволюцію, а також пропонує авторський погляд на ефективність цих змін у ретроспективі та станом на травень 2025 року.

Brexit кардинально змінив відносини Великої Британії з Європейським Союзом, що позначилося на багатьох сферах, включаючи фінансування, мобільність, міжнародні партнерства та сприйняття країни на глобальній арені. Вихід із ЄС означав не лише політичний розрив, але й суттєві економічні та культурні наслідки. Зокрема, у контексті культурної дипломатії, Велика Британія втратила доступ до ключових європейських програм, таких як Erasmus+ і Creative Europe. Ці програми не лише надавали значне фінансування для культурних проєктів і освітніх обмінів, але й слугували важливими платформами для зміцнення міжкультурних зв'язків та розвитку співпраці між митцями, освітянами й організаціями по всій Європі. Втрата цих можливостей змусила британські інституції шукати нові джерела підтримки та розвивати власні програми для підтримки мобільності та культурного обміну.

Крім того, Brexit посилив потребу в переосмисленні глобальної ролі Великої Британії. Втративши прямий вплив у європейських інституціях, країна прагнула зміцнити свою "м'яку силу" через активне просування культури, освіти та цінностей у світі. Це спричинило зростання значення організацій, таких як Британська Рада, які виступають ключовими агентами культурної дипломатії, координуючи зусилля з підтримки британської культури та освіти за кордоном. Для Британської Ради Brexit створив подвійний виклик: з одного боку, необхідність компенсувати втрату європейських партнерств і ресурсів, з іншого — можливість переорієнтувати зусилля на країни за межами Європи, особливо в

регіонах із динамічним розвитком, таких як Азія, Африка та Латинська Америка. Розширення присутності у цих регіонах дозволяє Великій Британії не лише підтримувати свій міжнародний вплив, а й формувати нові стратегічні партнерства у сфері культури, освіти та інновацій. Водночас ця стратегія вимагає врахування місцевих особливостей, культурних контекстів та викликів, що стоять перед регіонами, де Британська Рада прагне зміцнити свої позиції [21, с. 39].

Політична риторика після Brexit, яка активно акцентувалася на концепції "Global Britain", поставила перед Британською Радою складне і важливе завдання — демонструвати глобальну присутність Великої Британії через різноманітні культурні, освітні та мистецькі ініціативи. Ця концепція мала на меті не лише відновити, а й посилити позиції країни на міжнародній арені, підкреслити її роль як впливового гравця у світі, який активно підтримує діалог між культурами, інновації та освіти. У такому контексті Британська Рада стала ключовим агентом реалізації цієї стратегії, розробляючи та впроваджуючи проекти, що сприяли просуванню британської культури, мови і цінностей у різних регіонах світу. Особливу увагу було приділено розвитку освітніх програм, мовних курсів, а також підтримці творчих індустрій, що сприяло формуванню позитивного іміджу країни.

Водночас внутрішня політична поляризація, спричинена процесом Brexit, значно ускладнила роботу Британської Ради. У суспільстві сформувалися суперечливі настрої, розкол між прихильниками та противниками виходу з ЄС відбився і на сприйнятті ролі країни у світі. У такій ситуації організація мала зберігати нейтральність і незалежність, щоб не стати предметом політичних конфліктів чи інструментом пропаганди будь-якої зі сторін. Це вимагало від Британської Ради високого рівня дипломатичної чутливості, здатності балансувати між різними політичними й соціальними інтересами та зберігати фокус на своїх основних завданнях у сфері культурної та освітньої співпраці.

У цьому складному політичному та соціальному середовищі Британська Рада не лише виступила інструментом культурної дипломатії, але й

перетворилася на платформу для відновлення міжнародної довіри до Великої Британії як відкритої, інклюзивної та прогресивної країни. Через свою діяльність вона сприяла формуванню образу Британії, яка цінує різноманіття, підтримує міжкультурний діалог і прагне залишатися важливим гравцем у глобальному співтоваристві [35].

Brexit змусив Британську Раду суттєво переглянути свої пріоритети, що призвело до зміщення фокусу з традиційно орієнтованих на європейські країни проєктів на більш широкий глобальний контекст. У відповідь на втрату безпосереднього доступу до європейських програм та партнерств, організація почала активно розширювати співпрацю з країнами Співдружності націй, які історично мають тісні зв'язки з Великою Британією, а також з регіонами, що розвиваються, зокрема Південною Азією, Африкою на південь від Сахари та Латинською Америкою. Це дозволило Британській Раді не лише зберегти свій вплив у світі, а й значно розширити географію своєї діяльності, адаптуючись до нових глобальних реалій.

Прикладом такої трансформації стали масштабні культурні програми, які отримали новий імпульс та додаткове фінансування. Зокрема, проєкт UK/India Year of Culture, що передбачав обмін творчими ініціативами, виставками, освітніми заходами та спільними мистецькими проєктами, став яскравим прикладом того, як Британська Рада використовує культурну дипломатію для поглиблення взаєморозуміння і зміцнення партнерства з Індією — однією з ключових країн Співдружності. Аналогічно, ініціативи в африканських країнах були спрямовані на підтримку розвитку креативних індустрій, зокрема у сфері музики, кіно, театру та дизайну, що не тільки сприяло збереженню культурної спадщини, а й стимулювало економічний розвиток через інноваційні проєкти.

Ці культурні та освітні програми підкреслювали образ британської культури як відкритої, інноваційної та динамічної, що здатна адаптуватися до нових викликів і тенденцій світової арени. Водночас, через такі проєкти Британська Рада активно сприяла зміцненню економічних і культурних зв'язків з країнами поза межами Європи, створюючи платформу для довгострокового

партнерства, взаємної вигоди та підвищення впливу Великої Британії у світі як країни, яка підтримує мультикультуралізм і глобальну співпрацю [50].

У той же час Британська Рада не повністю відмовилася від співпраці з європейськими партнерами, а швидко адаптувала ці відносини до нових політичних і організаційних реалій, що виникли після Brexit. Усвідомлюючи важливість збереження культурних та освітніх зв'язків із країнами Європейського Союзу, організація почала укладати двосторонні угоди з окремими державами-членами ЄС, що дозволило продовжувати реалізацію спільних проєктів у сфері освіти, культури, мистецтва та наукового обміну. Такий підхід дав можливість уникнути повного розриву контактів, зберігаючи при цьому гнучкість у виборі партнерів і форматів співпраці.

Зокрема, популярні програми, такі як Connecting Classrooms, які раніше працювали у межах ширших європейських рамок, були переформатовані, щоб відповідати новим умовам співпраці на основі індивідуальних угод із школами та освітніми установами в різних європейських країнах. Це означало, що замість централізованого європейського підходу проєкт став більш адаптивним і локалізованим, забезпечуючи при цьому збереження цінностей глобальної освіти, міжкультурного діалогу та обміну досвідом. Така трансформація дозволила зберегти важливі освітні зв'язки, які сприяють розвитку учнів та педагогів, а також підтримує створення міжнародних мереж співпраці, що виходять за межі Brexit [21, с. 49].

Крім того, Британська Рада активно шукала нові форми співпраці з європейськими партнерами через інноваційні платформи та цифрові інструменти, що допомагало подолати бар'єри, викликані змінами у формальних відносинах з ЄС. Таким чином, організація не лише адаптувала свої проєкти до нових реалій, але й демонструвала свою здатність до гнучкості та інновацій у збереженні важливих культурних і освітніх зв'язків із європейськими країнами.

Аналіз: Переорієнтація на глобальні партнерства дозволила Британській Раді компенсувати втрату доступу до європейських програм, але вимагала значних ресурсів для побудови нових мереж. У 2025 році організація демонструє

успіх у розширенні глобального охоплення, хоча європейські партнери залишаються важливими для збереження культурного впливу в регіоні.

Вихід із програми Erasmus+ став значним ударом для освітнього сектору Великої Британії, оскільки ця ініціатива забезпечувала мобільність студентів і викладачів, а також фінансування міжнародних проєктів. Британська Рада відіграла ключову роль у розробці та просуванні альтернативної програми — Turing Scheme, яка була запущена урядом Великої Британії у 2021 році. На відміну від Erasmus+, Turing Scheme має глобальний фокус, надаючи можливості для навчання та стажувань у країнах по всьому світу, а не лише в Європі. Британська Рада взяла на себе відповідальність за адміністрування частини цієї програми, допомагаючи студентам і викладачам отримувати доступ до міжнародних можливостей.

Крім того, організація розширила власні освітні ініціативи, такі як LearnEnglish і English for Peace, щоб компенсувати втрату європейських освітніх мереж. Ці програми, які значною мірою перейшли в онлайн-формат, дозволили залучити ширшу аудиторію, зокрема з країн, що не входять до ЄС. Наприклад, English for Peace використовувалася для підтримки міжкультурного діалогу в регіонах із високим рівнем політичної нестабільності, таких як Україна, де війна посилила потребу в таких ініціативах.

Turing Scheme став амбітною альтернативою Erasmus+, але його впровадження зіткнулося з викликами, зокрема з бюрократичними складнощами та меншим фінансуванням порівняно з європейською програмою. У 2022 році Британська Рада вдосконалює адміністрування Turing Scheme, але втрата Erasmus+ все ще відчувається в академічних колах, що вимагає додаткових зусиль для підтримки мобільності [43].

Brexit, поєднаний із пандемією COVID-19, прискорив перехід Британської Ради до цифрових форматів культурного обміну. Обмеження на подорожі та скорочення фінансування змусили організацію інвестувати в онлайн-платформи для проведення фестивалів, виставок і мистецьких проєктів. Наприклад, програми, такі як UK/Ukraine Season of Culture, які раніше спиралися на фізичні

заходи, були адаптовані до віртуальних форматів, включаючи онлайн-трансляції концертів, літературних читань і дискусій. Це дозволило зберегти культурний діалог із країнами, такими як Україна, незважаючи на війну та пост-Brexit обмеження.

У 2025 році Британська Рада в Україні зробила черговий важливий крок у розвитку культурної дипломатії, обравши 14 переможців грантової програми із загальним бюджетом 84 000 фунтів стерлінгів. Ця ініціатива спрямована на інтеграцію британського контенту та експертизи в українські культурні проекти, що відповідає новій стратегії організації — поєднувати локальні потреби з глобальними амбіціями Великої Британії [48].

Проекти-переможці охоплюють широкий спектр культурних напрямів: театр, література, музика, образотворче мистецтво, інклюзивне мистецтво та експериментальне кіно. Вперше з початку повномасштабного вторгнення британські митці мають можливість фізично відвідати Україну, що свідчить про повернення до форматів, які доповнюють цифрові засоби культурного обміну живою взаємодією.

Зокрема, британський режисер і хореограф Джонатан Бен-Шаул проведе лабораторію фізичного театру у Львові, у Тернополі виступить постіндустріальний електронний проєкт Tears | Ov та Am Not, а у Луцьку письменниця Капка Кассабова приєднається до екокритичної програми літературного фестивалю «Frontera». Це свідчить про гнучкість Британської Ради у впровадженні гібридних форматів, що поєднують фізичну присутність і цифрові компоненти залежно від безпекової ситуації.

Підтримка таких ініціатив відображає оновлений підхід Британської Ради після Brexit, коли організація була змушена адаптуватися до нових геополітичних умов, втрати частини європейського фінансування та необхідності посилити власну «м'яку силу». Грантова програма в Україні демонструє фокус на інклюзивність, різноманіття і локальну культурну сталість — принципи, які дозволяють зберігати довіру та актуальність у глобальному контексті [47].

Ці проєкти також підкреслюють прагнення Великої Британії до збереження ролі культурного лідера, навіть у період політичної турбулентності. В умовах війни підтримка креативного сектору в Україні набуває додаткової ваги — як засіб емоційної стійкості, національної єдності та міжнародної солідарності.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було здійснено комплексне дослідження діяльності Британської Ради як інструменту культурної дипломатії, її впливу на міжкультурне розуміння та адаптації до сучасних викликів. Результати дослідження показали важливість і багатогранність діяльності цієї установи в умовах глобалізації, регіональних конфліктів та змін у міжнародній політиці після Brexit. Наведені нижче висновки є узагальненням отриманих результатів та відповідями на поставлені у вступі завдання.

1. У ході аналізу літератури було встановлено, що проблема культурної дипломатії загалом і діяльність Британської Ради зокрема активно досліджуються в науковій спільноті. Це зумовлено зростаючим значенням "м'якої сили" у формуванні міжнародних відносин та просуванні національних інтересів у глобалізованому світі. Узагальнено теоретичні підходи до вивчення культурної дипломатії, які включають соціокультурний, політичний та економічний аспекти. Соціокультурний аспект розглядає культурну дипломатію як засіб міжкультурного діалогу та інструмент формування позитивного іміджу країни. Політичний аспект акцентує увагу на її ролі у реалізації зовнішньої політики, зокрема в контексті зміцнення міжнародного співробітництва та подолання геополітичних викликів. Економічний підхід аналізує вплив культурної дипломатії на економічні відносини, наприклад, через розвиток освітніх програм, що сприяють залученню іноземних студентів та інвестицій у сферу культури.

2. Було проаналізовано основні напрями діяльності Британської Ради, такі як розвиток освіти, просування англійської мови та реалізація культурних проєктів. Ці напрями є ключовими елементами культурної дипломатії Великої Британії, спрямованої на укріплення її позицій на міжнародній арені та сприяння глобальному діалогу. Розвиток освіти включає створення партнерських програм з університетами, організацію навчальних обмінів та стипендіальних програм, що дозволяють студентам з різних країн отримати освіту у Великій Британії. Особливу увагу приділяють країнам, що розвиваються, де освітні ініціативи

Британської Ради допомагають покращити рівень навчання, розвивати навички 21-го століття та забезпечувати доступ до інноваційних технологій. Наприклад, програми у країнах Африки зосереджені на професійній освіті та розвитку STEM-напрямів (наука, технології, інженерія та математика).

3. Сучасні виклики, зокрема пандемія COVID-19, регіональні конфлікти та політична поляризація, суттєво вплинули на діяльність Британської Ради. Як і багато інших міжнародних організацій, Британська Рада стикнулась з необхідністю швидкої адаптації до нових умов, які вимагали змін у стратегії і методах роботи. Зокрема, пандемія призвела до значних обмежень на фізичні зустрічі та культурні події, що потребувало термінового переходу на цифрові платформи для збереження ефективності роботи. Було встановлено, що перехід до цифрових форматів роботи став одним із ключових кроків у адаптації до нових умов. Запровадження онлайн-програм, організація вебінарів, віртуальних виставок і культурних подій дозволили Британській Раді зберегти свою присутність на міжнародній арені та підтримати комунікацію з партнерами та аудиторією. Водночас використання новітніх технологій дозволило створити інтерактивні платформи для обміну знаннями та досвідом, що стало важливим аспектом для розвитку міжкультурного діалогу в умовах глобальної ізоляції. Зокрема, ініціативи, спрямовані на підтримку освітніх платформ під час пандемії, продемонстрували гнучкість Британської Ради та її здатність до інновацій. Відкриті онлайн-курси, платформи для навчання англійської мови та інші освітні проєкти стали важливими інструментами не лише для продовження освітнього процесу, а й для підвищення доступності знань у віддалених і слабо розвинутих регіонах світу. Це дозволило Британській Раді зберегти своє лідерство в освітній сфері, зміцнити вплив Великої Британії в освіті та науці, а також підтримати глобальні ініціативи з розвитку інклюзивної та рівної освіти. Також було запровадження цифрових культурних ініціатив, таких як віртуальні тури по музеях, онлайн-фестивалі та кінопокази, що дозволило продовжити культурний обмін навіть під час карантинних обмежень. Всі ці заходи не тільки допомогли зберегти зв'язок між культурами, а й сприяли розвитку нових форм

культурної дипломатії, орієнтованих на глобальний доступ до британських культурних цінностей. Регіональні конфлікти і політична поляризація також поставили перед Британською Радою нові виклики.

4. Аналіз показав, що Brexit суттєво змінив політичний і економічний контекст діяльності Британської Ради, створивши як нові виклики, так і можливості для її функціонування. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу вимагав перегляду стратегічних пріоритетів, що вплинуло на переорієнтацію культурної дипломатії. Одним із ключових аспектів адаптації стало зміщення акценту з інтеграції у межах ЄС на розширення співпраці з країнами поза Європейським Союзом. Британська Рада активно розвиває відносини з державами Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії, що стало частиною загальної стратегії підвищення ролі Великої Британії у глобальному масштабі. Зокрема, нові освітні та культурні програми спрямовані на розширення присутності у цих регіонах. Окрім того, було зміцнено регіональні партнерства через поглиблення співпраці з країнами Співдружності націй. Ця стратегія дозволила Великій Британії зберегти культурний вплив і утримувати високий рівень взаємодії в межах історично сформованого контексту.

Британська Рада залишається ключовим інструментом м'якої сили Великої Британії, сприяючи розвитку культурних, освітніх та мовних зв'язків у понад 100 країнах світу. У 2023–2024 фінансовому році організація охопила 589 мільйонів людей, реалізуючи програми, що зміцнюють міжнародну довіру та сприяють глобальному впливу Великої Британії.

Проте, попри значні досягнення, Британська Рада стикається з серйозними фінансовими викликами. Після пандемії COVID-19 організація отримала екстрений кредит у розмірі £250 мільйонів від уряду, з яких £197 мільйонів залишаються непогашеними. Цей кредит надано на комерційних умовах з високими відсотками, що створює додатковий фінансовий тиск. У відповідь на ці труднощі Британська Рада змушена скорочувати персонал, продавати активи та розглядати можливість закриття представництв у 30–40 країнах.

Незважаючи на ці проблеми, Британська Рада продовжує адаптуватися до сучасних викликів. Організація активно впроваджує цифрові формати для проведення освітніх та культурних програм, що дозволяє зберігати зв'язки з міжнародною аудиторією навіть в умовах обмежень. Крім того, Британська Рада продовжує підтримувати партнерські програми, спрямовані на збереження культурної спадщини та розвиток освіти, зокрема в Україні.

Для забезпечення довгострокової стабільності Британської Ради необхідно переглянути умови наданого кредиту та забезпечити стабільне фінансування з боку уряду. Без належної підтримки існує ризик втрати важливого інструменту культурної дипломатії, що може негативно вплинути на глобальний вплив Великої Британії.

Результати дослідження свідчать про значний внесок Британської Ради у розвиток міжнародного культурного співробітництва, її здатність ефективно адаптуватися до сучасних викликів та продовжувати реалізацію стратегічних цілей. Отримані висновки можуть бути використані для подальших досліджень у галузі культурної дипломатії та міжнародних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанов К. В. *Дипломатична та консульська служба* : підручник для студентів ВНЗ. Донецьк : Ноулідж, 2012. 432 с.
2. Балан А. В. Вплив економічних факторів на процес вступу Великої Британії до ЄЕС та діяльність в союзі на початковому етапі членства. 2011. С. 119–123.
3. Баркалова І. М. Теоретичні моделі розвитку європейської інтеграції у 40–70-х роках ХХ ст. *Суспільство*. 2013. № 1. С. 9–16.
4. Бі-Бі-Сі — зрозуміти світ. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/aboutus/story/2003/08/030818_london_office (дата звернення: 12.12.2024).
5. Бровко А. Г. Співробітництво України та Великої Британії в контексті сучасних міжнародних відносин: політичний вектор. *Проблеми міжнародних відносин. Політичні науки*. Київ, 2019. № 15. С. 109–128.
6. Брусиловська О. Гібридна Стратегія адміністрації Д. Трампа у контексті реконфігурації світоустрою. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2019. № 32. С. 13–26.
7. Іноземні недержавні фонди в Україні: напрями та масштаби діяльності : аналітична доповідь / І. Бураковський та ін. Київ : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2018. 65 с.
8. Гражевська Н. І. Інституційна зміна світової економіки за умов фінансової глобалізації. *Фінанси України*. 2019. № 5. С. 49–65.
9. Грубінко А. *Українсько-британські відносини 1991–2004* : монографія. Тернопіль, 2005. 336 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/22901> (дата звернення: 12.12.2024).
10. Грубінко А. В. Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни. *Російсько-Українська війна: право, безпека, світ* : матеріали VI міжн. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 29–30 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 293–299.

- 11.Грубінко А. В. Роль Великої Британії у процесі формування відносин ЄС-НАТО: історія та сучасність. *Вісник Львівського університету. Міжнародні відносини*. Львів, 2020. № 48. С. 23–37.
- 12.Грубінко А. В., Буглай Н. М. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства). *Український історичний журнал*. Київ, 2022. № 1. С. 206–219.
- 13.Климчук І. Особливості реалізації «м'якої сили» у зовнішній політиці Великої Британії на сучасному етапі. *Of the Lviv University*. 2023. С. 246–251. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/48_2023/30.pdf (дата звернення: 12.12.2024).
- 14.Кулініч О. А. *Економіка зарубіжних країн*. Харків : Форт, 2017. 157 с.
- 15.Луценко Н. В. Україна в «особливих відносинах» США та Великої Британії (2017–2021 рр.). *Американська історія та політика* : науковий журнал. 2022. № 14. С. 21–31.
- 16.Лялька Ю. М. Програма «Great» як один з інструментаріїв публічної дипломатії Великої Британії. 2019. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7324/1/Lialka.pdf> (дата звернення: 12.12.2024).
- 17.Майстренко А. В. Інноваційні підходи до культурної дипломатії в епоху глобалізації. *Політ. Сучасні проблеми науки. Міжнародні відносини* : збірн. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених, Київ, Нац. авіац. ун-т, 02–05 квітня 2024 року. С. 363–365.
- 18.Майстренко А. В. Культурна дипломатія як інструмент м'якої сили. *Суспільно-політичні трансформації у ХХІ столітті: локальні, національні та глобальні контексти* : збірн. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених, Київ, Маріупольський держ. ун-т, 18 квітня 2024 року. С. 134–136.
- 19.Машевський О. Діяльність Британської Ради у країнах Східної та Центральної Європи на початку ХХІ ст. *Європейські історичні студії*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. № 9. С. 96–126.

20. Мицик Л. М. Сучасні теорії західноєвропейської інтеграції. 2006. С. 177.
21. Орлик В. В. Тенденції формування зовнішньополітичного курсу Великої Британії після Brexit. *Європейські історичні студії*. Київ, 2021. № 18. С. 38–50.
22. Старостіна А. О. *Економіка зарубіжних країн*: навчальний посібник. Київ : Знання, 2019. 454 с.
23. Стужук Ю. П. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. Київ, 2022. № 2 (75). С. 135–140.
24. Трофименко М. В. Антиглобалізм і пацифізм проти інтеграційних процесів у сучасному світі. *Нова парадигма*. 2007. Вип. 65, ч. 2. С. 279–285.
25. Трофименко М. Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії. *Історико-політичні проблеми сучасного світу* : зб. наук. ст. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. Вип. 35–36. С. 305–312.
26. Трофименко М. Захист персональних даних та право інтелектуальної власності в Інтернеті. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 4. С. 45–47.
27. Трофименко М. В. Традиційна та публічна дипломатія Великої Британії. *Вісник МДУ. Серія: Історія. Політологія*. 2014. Вип. 10. С. 123–133.
28. Угода між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво в галузях освіти, науки і культури від 10.02.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003#Text (дата звернення: 12.12.2024).
29. Черевко О. С. Еволюція українсько-британських відносин в умовах широкомасштабної агресії Росії проти України. *Український історичний журнал*. Київ, 2023. № 4. С. 5–24.
30. Черінько І. Українсько-британські відносини: сучасний стан, проблеми, перспективи. *Студентська координата*. Київ, 2005. С. 4–5.
31. Чужиков В. І. *Економіка зарубіжних країн* : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2016. 308 с.

- 32.Шевченко А. В. Майбутнє стратегії «Глобальна Британія» у зовнішній політиці Сполученого Королівства в період пост-брексіту. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця, 2021. № 13 (1). С. 97–101.
- 33.Шуляк А. Налагодження культурних мостів Британською Радою з Україною в рамках політики ЄС «Східне партнерство». *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. № 2 (8). С. 245–258. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2020-02-245-258>
- 34.Щербаков В. В. Причини та наслідки виходу Великої Британії з Європейського Союзу. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 трав. 2016 р.). Харків, 2016. С. 170–175.
- 35.Brexit: global reaction to Britain's vote to leave the EU. *The Conversation*. 2016. URL: <https://theconversation.com/brexit-global-reaction-to-britains-vote-to-leave-theeu-61399> (дата звернення: 12.12.2024).
- 36.British Council Ukraine. Our history. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/about/british-council-ukraine/historyua> (дата звернення: 12.12.2024).
- 37.British Council collection up for sale to ease £200m debt. *The Times*. 2023. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/british-council-collection-up-for-sale-to-ease-200m-debt-nl78trn9d> (дата звернення: 21.05.2025).
- 38.British Council to reduce its presence in Europe and beyond to tackle financial crisis. *Politico*. 2021. URL: <https://www.politico.eu/article/british-council-to-reduce-its-presence-in-europe-and-beyond-to-tackle-financial-crisis/> (дата звернення: 21.05.2025).
- 39.British Council. About us. URL: https://www.britishcouncil.org/about-us?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 21.05.2025).
- 40.British Council. Corporate Plan 2024–25. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/british_council_corporate_plan_2024-25.pdf (дата звернення: 21.05.2025).

41. British Council. Global Britain: the UK's soft power advantage. URL: <https://www.britishcouncil.org/research-insight/global-britain-uk-soft-power-advantage> (дата звернення: 21.05.2025).
42. Department for Education. Turing Scheme: apply for funding for international placements. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/guidance/turing-scheme-apply-for-funding-for-international-placements> (дата звернення: 13.05.2025).
43. Global soft power index 2022: how nations navigate post-covid realities and rising global challenges. *Brand Finance*. URL: https://brandfinance.com/insights/global-soft-power-index-2022-how-nations-navigate-post-covid-realities-and-rising-global-challenges?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.05.2025).
44. Lialka Y. The «soft power» of the United Kingdom in Ukraine. *Modern Science – Moderní věda*. 2020. № 3. P. 73–78.
45. Уряд Великої Британії створить «Зони зростання штучного інтелекту» та хоче залучити £14 млрд інвестицій. *Mezha.Media*. URL: <https://mezha.media/2025/01/13/velyka-brytaniia-zony-zrostannia-shtuchnoho-intelektu/> (дата звернення: 13.05.2025).
46. Рук S. Brexit і концепція «глобальної Британії». *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. № 48. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/11040> (дата звернення: 12.12.2024).
47. Rivera T. *Distinguishing Cultural Relations from Cultural Diplomacy: The British Council's Relationship with Her Majesty's Government*. Los Angeles : Figueroa Press, 2015. 48 p.
48. Support for cultural activity in Ukraine with UK involvement. *britishcouncil*. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/support-cultural-activity-ukraine-uk-involvement> (дата звернення: 20.05.2025).
49. Sweeney S., Winn N. Do or die? The UK, the EU, and internal/external security cooperation after Brexit. *European Political Science*. 2021. Vol. 21, № 2. P. 237–254.

50. The Integrated Review and the future of UK soft power. *britishcouncil*. URL: https://www.britishcouncil.org/research-insight/integrated-review-uk-soft-power?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.05.2025).
51. Tonra B. Brexit and security. *European Journal of Legal Studies*. 2019. P. 219–244.
52. UK/Ukraine season of culture. *britishcouncil*. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/uk-ukraine-season-of-culture> (дата звернення: 20.05.2025).
53. UK-Ukraine school partnerships. *britishcouncil*. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/schools/uk-ukraine-school-partnerships?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.05.2025).
54. United Kingdom. *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Economy> (дата звернення: 12.12.2024).
55. Chevening Scholarships Programme. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: <https://www.parallelparliament.co.uk/question/196529/chevening-scholarships-programme> (дата звернення: 21.05.2025).
56. Westminster Foundation for Democracy. Where we work. Ukraine. URL: <https://www.wfd.org/where-we-work/ukraine> (дата звернення: 12.12.2024).
57. Whitman R. Brexit or Bremain: what future for the UK's European diplomatic strategy? *International Affairs*. 2016. Vol. 92, № 3. P. 509–529.
58. Why the financial crisis at the British Council matters as UK pushes soft power. *The Guardian*. 2025. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2025/jan/25/why-the-financial-crisis-at-the-british-council-matters-as-uk-pushes-soft-power> (дата звернення: 21.05.2025).